

TÖÖLISKOJA TEATAJA

MAI 1937

Nr. 5

1. AASTAKÄIK

SISU: 1. Anatol Renning: Tulemused ja suunad. 2. J. Mikhelson: Sotsiaalpoliitilisi edusamme rahvusvahelises ulatuses. 3. Ilmar Rebane: Tööõiguse arengu suundadest, eriti Eestis. 4. E. Plakk: Võitlusest elukallidusega. 5. V. Mölder: Raugad Kreenholmis. 6. L. J.: Kodutöölaliste seisukord vajab parandamist. 7. Korterikitsikus Eestis. 8. E. Kadakas: Tekstiiltöölised kollektiivlepingu sõlmimise eel. 9. P.: Riigi majandusnõukogu. 10. A. Petrov: Kas inimtööjõu reservide puudus? 11. A. Renning: Majanduslik ringvaade. 12. Ringvaade Tööliskoja tegevusest. 13. Välismaa ringvaade. 14. Uusi sotsiaalseadusi. 15. Käitiste elu. 16. Mitmesugust. 17. I. R.: Nõuandenurk.

„TÖÖ JA TERVIS“

SOTSIAALPOLIITILINE KUUKIRI

E. HAIGEKASSADE LIIDU JA SOTSIAALSE ARENGU EESTI ÜHINGU HÄÄLEKANDJA
TEGEV TOIMETAJA L. JOHANSON. VASTUTAV TOIMETAJA K. LUKK.

ILMUB 1 KORD KUUS.

Tellimise hind postiga:	Kuulutuste hind:
Aastas 100 senti	1 lhk. Kr. 20.—
6 kuu peale 55 "	1/2 " " 10.—
3 kuu peale 30 "	1/4 " " 6.—
Välismaale aastast . . 150 "	1/8 " " 3.—
	Teksti ees 50 s. kallim.

Tellimisi võtavad vastu kõik postiasutused ilma saatemaksuta.

Toimetus ja talitus: Tallinn, Toompuiestee 17-a—13. Telefon 448-35.

Töölisvanemate ja valijasmeeeste üleriiklik konverents

23. mail s. a., algusega kell ½10 hommikul, toimub Tallinnas Tööliskoja kokkukutsel Börsisaalis Pikk t. 17, üleriiklik töölisvanemate ja Tööliskoja valijasmeeeste konverents. Konverentsi päevakord on järgmine:

1) Ülevaated majanduspoliitilisest ja sotsiaalpoliitilisest seisukorrast: majandusminister K. S e l t e r ja sotsiaalminister O. K a s k.

2) Ülevaade Tööliskoja tegevusest: Tööliskoja esimees J. K u r v i t s.

3) Eesti tööliskonna eastikuline koostis ja tööturu ümberkorraldamise küsimusi: refereerib Tartu ülikooli professor dr. E. K a n t.

4) Sotsiaalpoliitilisi päevaküsimusi: refereerib Tööliskoja peasekretär I. R e b a n e.

5) Konverentsil algatatud küsimusi.

Konverentsist osavõtjaile on loota 50% hinnaalandust raudteel.

Kutsed konverentsist osavõtuks ühes materjalide ja teadetega saadetakse koja büroo poolt laiali lähimal ajal.

Käesolev konverents on viies töölisesindajate üleriiklik kokkutulek. Seekord toimub konverents Tööliskoja kokkukutsel. Tööliskoda, töölise valitud keskasutusena, tahab anda aru oma valijaile ja saada neilt juhtnööre oma edaspidiseks tegevuseks. Tööliskoda on hästi teadlik, et tema töö saab olla ainult siis edukas, kui tal on tööliskonna usaldus ja tööliskonna toetus oma seisukohtade ja ettepanekute läbiviimiseks. Teiselt poolt Tööliskoda tahab astuda samme ainult nende ülesannete teostamiseks, mida tööliskond talle vahetult teostamiseks annab. See on võimalik aga esijoones siis, kui Tööliskojal on võimalusi oma valijatega olla otsekohestes kokkupuudetes ja läbikäimises.

Töölise olukorras ja organiseerimises on viimasel ajal olnud märgatavaid muutusi. Tööliskonna esindajail on vajaline tulla kokku ja püstitada oma ühi-

seid nõudmisi, et kohtadel võidakse astuda samme nende nõudmiste teostamiseks.

Töölise esindajad peavad olema selleks, et tööliskonna ettevõtetel oleks kordaminekut, ka omavahel vahetus kokkupuutumises.

Töösturid on mitmel puhul saavutanud suuremaid tulemusi kui tööliskond. Ka töösturite vastu tahab tööliskond esineda kokkukuuluva tervikuna.

Kõigil neil põhjusil on hädavajaline, et töölise esindajad võtaksid rohkearvuliselt osa sellest üleriiklikust kokkutulekust. See annab julgust ja jõudu edaspidiseks.

Eriti praegusel ajal tööliskond peab hoiduma ühte!

Nagemiseni Tallinnas!

Tööliskoja juhatus.



Kaastöö „Tööliskoja Teataja“ järgmisse numbrisse palutakse toimetusele ära saata hiljemalt 25. maiks s. a.

Töölised! Informeerige oma ajakirja kõigest tööliskoosolekuist, tööliste töö- ja palgatingimustest ja kõigest, mis teie käitise töölistel on südame!

„Tööliskoja Teataja“ leviku tõstmiseks ootame kõigi töölise kaastööd. „Tööliskoja Teataja“ peab kujunema eesti tööliskonna võimsaks häälekandjaks, ainult siis leiavad tema seisukohad ja algatused tõsist arvestamist!

Toimetus.



Tööliskoja Teataja

Tööliskoja häälekandja

MAI 1937

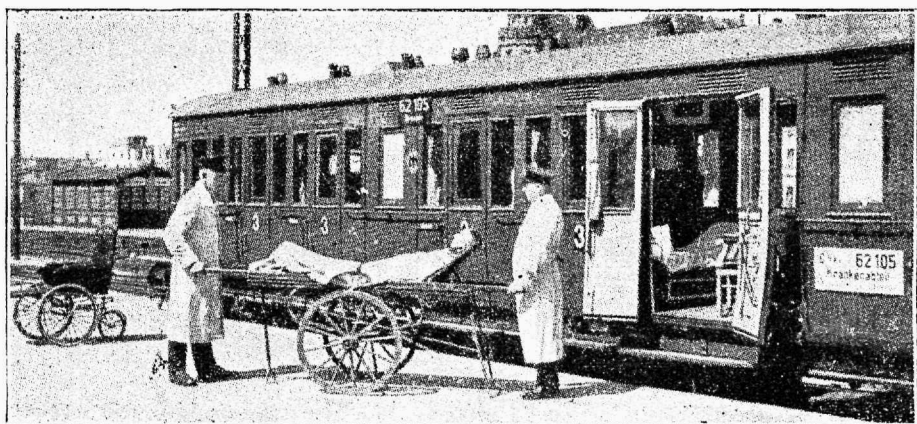
Nr. 5

I aastakäik

Tellimishind:
aastas . . Kr. 1.50
1/2 aastas. „ —.75
1/4 „ . „ —.40
Üksiknumber 15 s.

Ilmub kord kuus vähimalt 24 lhk. suuruses.
Vastut. ja tegev toimet. koja peasekret. Ilmar Rebane.
Toimetus ja talitus: Tallinnas, Toompst. 17a—13,
telefon 470-36. Toimetaja kõnetunnid äripäeviti,
välja arvatud laupäev, kella 5—7 õhtul.

Kuulutuste hind:
lehek. . . Kr. 60.—
1/2 lehek. „ 30.—
1/4 „ . „ 15.—
1/8 „ . „ 7.50



Haigete transportvagun

*Tööliskoda on korduvalt nõudnud haigete transportvagunite ehitamist.
Haigete transportvagun näeb välja sellane*

Tulemused ja suunad

Töölisvanemate konverentsi eel

ANATOL RENNING

1.

23. mai kujuneb tähtsaks päevaks Tööliskoja elus. Kogu riigist tulevad koja valijad kokku, et hinnata oma valitud esiduse senist tööd ja anda juhiseid edaspidiseks.

Tööliskoda ei saa küeldelda sellega, et ta oleks saavutanud oma ½-aastase tegevuse jooksul käegakatsutavaid tulemusi töölise olukorra parandamiseks. Seni pole kuigi palju arvestatud koja ettepanekuid ja seisukohati. See on ka loomulik: teised kihid on tugevamad, on paremini organiseeritud ja oskavad end mõjuvamatlalt kehtima panna.

Kuid ka tööliskonna jõud pole väike. Kuid see jõud suudab end avaldada ainult seda-võrd, kui-võrd on tööliskond teadlik, ühtlane ja organiseeritud.

Sellest seisukohast peab hindama ka koja tööd. Töölistel on küllalt kogemusi selle kohta, et ainult palvekirjadega ja märgukirjadega, olgu need nii põhjendatud kui tuhes, on väga vähe kätte saada. See on alati nii olnud, ja Tööliskojaga pole asi teisiti.

Tuleb aga küsida: kas on Tööliskoda oma ülesannete piires kaasa aidanud selleks, et tööliskond oleks teadlik, ühtlane ja organiseeritud? Kui tarvitada koja abiesimehe võrdlust „T. Teataja“ esimesest numbrist, — kas suutis koda natukegi kiinda ja külvata põldu tulevaseks saagiks?

Selle üle otsustagu koja valijad. Siin olgu toodud vaid mõned mõtted seniste töötulemuste ja kogemuste kohta.

2.

Ühes suunas on Tööliskoja võimalused piiratud, — see on organiseerimise, ja nimelt kutseühingulise organiseerimise alal. Mitte et seadus seda keelaks: koja seadused on jäetud võimalus koja otsustavaks kaasa-rääkimiseks töölisorganisatsioonide elus.

Kuid koda ise oli arvamisel, et töölise vaba organiseerimine ja tööliskonna ametlik esindamine on asjad, mida tuleb piinlikult lahus hoida. Töölisorganisatsioonist on ju töö- lisele siis kasu, kui ta on selles täieline pe- remees: kui organisatsioon teotseb tema ra- haga, tema järelevalvel ja tema poolt vabalt valitud meeste juhituduna. Koda teotseb aga riigi rahadega, ja seepärast pole siin eriti imestada, et riigil on koja suhtes teatud järelevalve õigused. Kutseühingud peavad jää- ma aga täiesti iseseisvaks — see on para- tamatu.

Seepärast pole Tööliskoda kunagi tahtnud täita neid ülesandeid, mis peavad kuuluma kutseühingute keskkliidule. Ta hoidub sellest, olgugi et selle olukord veel normaalne ei ole. Kuid see olukord peab viimaks andma ruumi töölise vabale omavalitsusele oma vabas or- ganisatsioonis.

Mida saab Tööliskoda teha töölise organi- seerimise kasuks, ilma et ta võtaks enda peale kutseühingute keskuse ülesandeid?

Tööliskoja kohuseks on muidugi kutse- ühingute seisukohtade ja huvide silmaspüa- mine oma seaduseandlikes ettepanekuis ja mis seisukoharõttudes. Nii oli kutseühingute alusele rajatud koja ettepanek töötülide la- hendamise seaduse kohta. Nagu teada, pole koja ettepanekut seaduse muutmisel arvesta- tud. Kuid elu loomulik käik läheb siiski seda teed, nagu koja ettepanek seda ette nägi. Ja nimelt, mida tugevamaks muutuvad kutse- ühingud, mida suurema lugupidamise nad võidavad, seda enam panevad nad ennast kehtima tööolude korraldamisel ja varem või hiljem muutuvad vastavalt ka seadused.

Nii siis — tähtsaim ülesanne on organi- seerimise vajaduse selgitamine ja organisee- rimise vabaduse üle valamine. Organiseeri- mise vajadust püüab koda selgitada nii oma ajakirjas kui ka oma esindajate kaudu töölise koosolekuil. Raskem, kuid siiski vajalik on organiseerimise vabaduse edendamine.

Seda mitte ainult selles mõttes, et koda on ju- ba ütelnud kogu tööliskonna nimel oma sõna praeguse olukorra kohta kutseühingute kesk- liidus. Koja tegevus ise on kõige paremaks tõenduseks, et töölised oskavad oma asju aja- da omavalitsuse alusel. Tööliskojal on õigus kõneleda kogu tööliskonna nimel, nagu see selgus Tööliskoja valimistel. Tema seisuko- had on omaks võtnud kogu tööliskond. Ja kuna need seisukohad on ajalilised ja põh- jendatud, peab lõpuks kõigiti selguma, et tööliskond ei nõua midagi muud kui seda, mida ta on õigustatud saama.

Sellele arusaamisele on juba tulnud Sak- samaal, kus korduvalt elasi lükatakse käi- tiste usaldusmeeste (töölisvanemate) valimi- sed: on ju ette näha, et tööliskond ei lase end ära kallutada oma seisukohtadelt ja et ta on jäänud truuks vabaduse põhimõttele.

Läti tööliskond on „õnnistatud“ ülalt alla määratud juhtidega. Kuid just valimiste põhimõtte ärüjäämine tõendab, kui-võrd suur umbusaldus valitseb seal riigivõimu ja töö- liskonna vahel, — ja et see umbusaldus end kunagi ka kätte tasub.

3.

Kutseühingulise organiseerimise kõrval püüdis koda üles võtta ka ühistegelise orga- niseerimise küsimust. See ala on meie töölis- konnas võrdlemisi soiku jäänud. Ainult pai- guti on meil olemas tugevamad tööliskoopera- tiivid, kuna üldiselt on ühistegelise organi- seerimise mõte veel võõras ja uudne. Teiselt poolt on see ka mõne tähtsaima ühingu süü, kus ei nähta heameelega suuremat liikmete

juurevoolu: nähtus, mis on ka kutseühingulisel alal küllalt tuntud.

Eriti praegu, elukalliduse tõusu ajal, selgub vajadus ühiskaubanduse arendamiseks, mille kaudu on ka töölistel võimalik oma sõna kaasa rääkida hinnataseme kujunemisel. Need võimalused on praktiliselt võrdlemisi suured, kuna erakaupmehedki peavad kohandama oma hindu ühiskaupluste võistlusele. Loodetavasti levib ühistegeline mõte tööliskonnas küllalt kiiresti ja sellega avaneb uus tee tööliskonna olukorra parandamiseks ja organiseerimiseks.

Iseküsimus on, kas tulevad ühistegelised keskasutused tööliskonnale vastu, kas astuvad nad kaasa ühistegelisele selgitustööle või hoiduvad nad endiselt tööliskonnast eemale. Viimasel juhul peab aga otsima teisi teid töölisühistegevuse arendamiseks. Ja pole kahtlust, et tööliskond sellega toime tuleb.

4.

Eelpool ütlesime, et tööliskonna olukorra parandamiseks on vajalik, et tööliskond oleks teadlik, ühtlane ja organiseeritud.

Organiseerimise alal on koja tegevuse või-

malused, nagu nägime, võrdlemisi piiratud. Seda enam loodame, et koda suudab oma tegevusega kaasa aidata tööliste teadvuse ja ühtluse kõvendamisele.

Koja püüdeks oli teotseda nii, et võimalikult tabada tööliskonna ühtlasi huviseid. Tööliskoda ei seisa ega tohigi seista mingisuguse erakonna või erakondade teenistuses. Ja tööliskonna tegelikus võitlus ei tohiks olla ruumi mingisugusteks erakondadeks. Pole kunagi puudust inimestest, kellele tööliskond on vaid poliitikategemise riistaks, ja kes on valmis töölist üles keerama üksiteise vastu, kui poliitiline äri seda nõuab. Neil katsetel pole Eesti tööliskonnas pinda.

Tööliskond peab ühte hoiduma; ta peab sammuma seda teed, mida temale õpetab elu karm tegelikkus. Elus võidab see, kes on tugevam, vastupidavam ja püsivam oma sihtide taotlemisel, ja ei maksa kahelda, et Eesti töölistel jätkubki jõudu olukorra saavutamiseks, mis vastab nende inimlikule väärtusele ja tööliskonna tähtsusele rahvamajanduse kandjana.

Sotsiaalpoliitilisi edusamme rahvusvahelises ulatuses

J. Mihkelson

Rahvusvahelise tööorganisatsiooni direktor esineb igal aastal Genfis peetavale töökonverentsile erilise rapordiga, kus käsitletakse kõiki tähtsamaid majanduslikke ja sotsiaalpoliitilisi küsimusi rahvusvahelises ulatuses. Direktori raport äratav alati huvi ja tähelepanu ning rapordi üle peetakse pikki läbirääkimisi ja esitatakse uusi mõtteid ning algatusi. Tavaliselt kujuneb diskussioon direktori rapordi üle konverentsi huvitavaimaks osaks.

Käesoleval aastal esitatud raportis käsitletakse majandusliku tõusu küsimusi, kriisi õppetunde, rahvusvahelise tööorganisatsiooni arengut ja uuemaid suundi ning voolu sotsiaalpoliitikas. Leitakse, et majanduslik elu on ummikust pääsnud ja et üldine tõus annab end kõikjal tunda, kuid samal ajal puudub poliitiliste suhete teravnemise tõttu riikide vahel kindlus ja usaldustunne, mis omakord raskendab oluliselt majanduslikku tervenemist. Tööstustoodangu tase on ületanud 1929. a. taseme Tšiinis, Daanis, Eestis, Soomes, Saksamaal, S.-Britannias,reekas, Ungaris, Jaapanis, Norras, Rootsis ja N. Liidus. Märgetavalt on olukord paranenud P.-A. Ühendriikides, Kanadas, teatavat paranemist võib märgata Austrias, Belgias, Tšehhoslovakkias, Poolas, Prantsusmaal ja Hollandis algas paranemine möödunud aasta oktoobrikuus.

Tööstustoodangu 1929. a. tippsaavutused on ületatud Saksamaal, Britis, Jaapanis ja Rootsis, kuid tööliste rakendamine tagasi tööprotsessi ei sünni vastavalt tööstustoodangu tõusule. Põhjuseks on peami-

selt alatiselt arenev tehnika ja ratsionaliseerimine. Vaatamata tööstustoodangu tõusule on rahvusvaheline kaubandus siiski 10—15% väiksem kui 1929. a. Peaaegu kõik riigid on ümbritsenud end kõrgete tollimüüridega, kontingentidega j. t. majanduslikku läbikäimist takistavate teguritega. Majanduslike tõkestuste kõrvaldamine võib siindida rahvusvahelises ulatuses ja korruga. Üksikud sellekohased katsed sel alal ei ole seni annud soovitud tulemusi. Tähtsamaist maist on juba alustanud P.-A. Ühendriigid, Skandinaavia maad ja Holland tõkestuste kõrvaldamist, Majandusliku tõusu jätkumist ennustava tegurina mainitakse eriti suurt tõusu laevahituse ja merenduse arengus ning prahihindade tõusu. Põllumajandus selle vastu ei ole toibunud vastavalt tööstuse edule ja tööpuudus on jäänud seni tõostusmais lahendamatuks probleemiks. Majanduslik tõus pole terve — see põhjeneb suurelt osalt relvastusel. Palavikuline relvastamine finantseerimise ja toorainete vajadusega kahjustab üldist heaolu. Elustandard peab langema relvade standardi tões. Sõjaettevalmistustest põhjustatud umbusaldus on suureks takistuseks majanduse loomulikule arengule ja kogu tõus võib langeda rusudeks lühikeses aja jooksul rahvusvaheliste konfliktide puhkedes.

Eelmise kriisi õppetunnina võib märkida tööpuuduse mõiste käsitletu muutumist. Seni võeti tööpuudust laiskusena, kuid ega 30 miljonit töökõlvulist inimest olnud korraga muutunud laisaks. Tööpuudus on sundinud kõiki riike astuma võitlusse sellele kui ühiskond-

liku häda vastu. Tööpuuduse vastu kindlustamine oli enne kriisi teostatud Austrias, Bulgaarias, Saksamaal, Inglismaal, Iirimaal, Itaalias ja Poolas, kuna teistes maades oli vabatahtlik kindlustus riigi või omavalitsuse toetusel. Hiljem teostati tööpuuduse vastu kindlustamist Kanadas ja P.-A. Ühendriikides, kuna see praegu on kavatsusel Austraalias, Belgias ja L.-Aafrikas. Uued vabatahtlikul alusel olevad kindlustussüsteemid teostatireekas, Rootsis ja Hispaanias. On jõutud veendumusele, et tööpuuduse vastu võitlemiseks ja toetuseks maksetud summad pole maha visatud, vaid on hädavajalisel kasutatud rahvamajanduse elustamiseks. Kindlustusfondidel on olnud raskusi, sest kindlustatute arv vähenes ja toetuse saajate arv suurenes. Tehnika ja ratsionaliseerimine suruvad järjest enam töölisi välja tööprotsessist. 1936. a. juulis oli Inglismaal 500.000 töötut, kes üle 9 kuu polnud tööl olnud. Tööliste töökõlvulisuse iga väheneb alaliselt ja noorte tööliste tööprotsessi astumise iga kooliaja pikenedes tõuseb. Nii väheneb kindlustusfondide maksumaksjate arv kahest otsast. Üldiselt näitab vanemate inimeste arv tõusu ja selle tõttu häirib rahvastiku koostise probleem kõiki sotsiaalpoliitikutid ja riigimehi lähima 20 aasta jooksul. Tööpuudus on saanud permanentseks rahvusvaheliseks probleemiks, olenemata rahva tihedusest, koloniaalist, maapõuevarandusist. Kõik majanduslikud soodustused, mis eelnevatel aastatel tegurid põhjustavad, on olnud võimetud vältima tööpuudust ka nüüdsel kõrgekonjunktuuri ajal.

Kuigi kindlustusfondidel on olnud raskusi viimase aja kindlustatute arv järgi näidanud suurenemist ja fondide täiendamise tõttu on võimaldunud toetussummade maksutakistuste järkjärguline kaotamine. Kõikjal on veendunud kindlustuse tarvilisuses. Tšiilis, Ecuadoris ja Peruu teostati töölise üldine kindlustus, Boliivias, Kolumbias, Mehhikos, L.-Aafrikas ja Venetsueelias on kavatsusel suurendada uuendused kindlustuse alal. Argentiinas, Austraalias, Brasiilias, Jaapanis ja U.-Meremaal kavatakse olemasolevate kindlustussüsteemide laiendamist, samuti tehakse selles suunas ettevalmistustööd Egiptuses, Irakisis, Indias ja Palestiinas. Ühendriikides kehtimahakanud vanaduse vastu kindlustamise seadus haarab üle 26 miljoni töölise.

Seni oli palgaalandus ainuke patenteeritud vahend tööpuuduse ja toodangu kulude vähendamiseks. Nüüd on jõutud seski küsimuses teisele arvamisele. Kõrgete palcadega maad toibusid kriisist kõige enne ja kriisi juured ei ulatunud nii sügavale kui madalate palcadega maades. Palkade alammäärade kindlaksmääramine on tunnustatud tarviliseks kogu maailmas. Palkade alammäärade kindlaksmääramine on toimunud kollektiivlepingute või sellekohaste seaduste kaudu. Möödunud aastal pandi kehtima palkade alammäärade seadused Boliivias, Brasiilias, Bulgaarias, Guatemalas, U.-Meremaal, Panamas, Venetsueelas ja Lõunaslaavias. Reas riikides on palga alammäärade seadused ettevalmistusel, kuid peamiselt on pandud palga alammäärade

Raugad Kreenholmis

D. Mölder

Aastal 1857 pandi nurgakivi Kreenholmile, Eesti praegusele suurimale puuvillatööstusele. See oli esimene vabrik Narvajõe pahemal kaldal. 8000 väärtinat kuulutasid suure Kreenholmi käitise algust. Edasi kerkisid uued hooned-vabrikud jõe kaldale. Nii ehitati 1870. aastal „uus ketrusvabrik“, 1884. aastal „Joala vabrik“, 1889. a. „Georgi vabrik“ ja 1900. a. ehitati elektri-keskjaam. Lühikeste aastate möödudes kerkis Narvajõe ülemjooksule Kreenholm — oma ette väike linn suurte võimsate vabrikute ning hulgaliste tööliselamutega. Aastal 1897 töid Kreenholmi vabrikute hüvanguks oma tööjõu juba 8539 töölise. Aastal 1912 kujunes tööstus senises ajaloos rekordseks. Sel aastal oli töölisi üle 10.400. Lõnga kedrati 17.662.872 kg, riidet kooti 75.105.378 m. Siit algab töölise arvu vähenemine. 1917. a. oli töölisi 8561. Aastal 1921 on töölise arvu alanenud 1453-ni. Siit alates ta tõuseb 2500 tööliseni, missugune arv püsib ka käesoleva aasta algul.

See tööstuslinn omab ehitusi, millede üldväärtus küünib sadadesse miljonitesse. Käesoleva aasta 30. aprillil pühitseb Kreenholm oma 80. sünnipäeva.

Kõse kohanas ning vabriku müüriks on siin askeldanud lugematu töölise hulk.

Kui töölise tundi lapse jalust-käisist kadunud olevat imiku jõuetuse, võttis ta noore töölise käekõrvale ja talutas ta mürievate masinate vahele, kus ta tutvustas talle ta algavat elutööd. Ja lakkamatult asusid masinad laulma sellele noorele orjale muinasjuttu. Lapsest sai täisikka jõudnud noormeesneiu. Oma noorusevallatuse vallatleti vabrikute laulu saatel, kuni tudiseva rauga sülgas endast väsimatu tehaselõust. Ent alati polnud need emad, kes rüpes viisid oma lapsi umbesse vabrikuõhku. Oli sellaseid 8—12-aastasi orvukesi, kes toodi Venemaa kasvatusmajadest ja rakendati tööjõudu vajavas vabrikusse tööle. Need arad tööloomakesed ootasid igal saabuval hommikul imet, mis neid vabastaks siit, kuid ial ei saabunud neile seda kaunist päevavalgust. Nad vihkasid päevakuulutavat valgust, sest see tõi neile kannatust ja valu. Oli töösväsimud kehake nõrkemas ja püüdis varastada tööajast puhkeminutit, siis langes karistaja käsi ta nõrgale kehale ja kihutas väikesed käekesed kiiremale tegevusele. Nii pingutati ühiloomuliku

seadused kehtima maades, kus tööliskond on nõrgalt organiseeritud ega ole suutnud ametiühingute kaudu oma olukorda kindlustada. Teatud minimaalse elutase saavutamiseks lisanduvad palga alammäära seadustele perekonna abirahad j. t. selletaolised toetused. Üldiselt aga pooldatakse minimaalpalku ainult kodutööliste suhtes.

Tööaja lühenemine tööliste tervise säilitamiseks on arenenud rõõmustavalt. Ühendriikides pandi kehtima juba 1933. a. 40-t. töönädal, kuigi hiljem see pikenes, kui kõrgem kohus tühistas selleks antud seadused. Sellele vaatamata oli 1936. a. 8 kuu keskmiseks tööajaks 38,6 tundi. Itaaliaski määrati harilikuks tööajaks 40 t. juba 1934. a., kuid sõjatööstuses on üksikjuhtumel tööaeg suurenenud 60 t. nädalas. Prantsusmaal on 40-t. töönädala teostamine käsil, samuti osaliselt Belgias. U.-Meremaal $\frac{2}{3}$ töölistest kuulub 40-t. töönädala ja äriteenijad 44-t. töönädala alla. N. Liidus kindlustati põhiseaduses 5-päevane töönädal ja 7-tunniline tööpäev.

Palgalise puhkuse nõue on kõikjal esile kerkinud. 22 riigis antakse kõigile palgalistele puhkust ja 16 riigis osaliselt, viimaste riikide hulka kuulub ka Eesti. Riikides, kus palgalise puhkeaja küsimused pole seadustega korraldatud, on töölised kollektiivlepinguisse võtnud sisse palgalise puhkeaja.

Üheks tähtsaimaks õppetunniks mõeldud kriisist on see, et riigid ei või enam vaadata üksikõikseltsündmuste arengule majanduslikus elus, vaid peavad olema

valvel uute majanduslike muudatuste tulles ja vältima aegsasti kriisi raskusi või vähimalt neid pehmendamata. Eriti on Ühendriigid ja Rootsi pihendanud suurt tähelepanu neile küsimustele. Seni proovitud deflatsioonistlikud vahendid viisid lahenemise asemel ummikusse. Vastupidi senistele kogemustele oldi sunnitud suurendama raha tsirkulatsiooni ja majandusse pumbati uut krediiti. Investeerimiste ergutamiseks tehti raha odavamaks ja alandati diskonto protsente. Samal ajal katsuti suurendada tarbimist ja tõsta siseturu ostujõudu. Riik on tunginud sügavalt majandusellu, eriti Saksamaal. Rootsis püütakse luua reserve uue majandusliku ummiku vältimiseks.

Tööorganisatsioonide töö on arenenud intensiivselt. On peetud erikonverentse Ameerikas. Ladina-Ameerikat on eriti uuritud emigratsiooniprobleemide lahenduse seisukohast lähtudes. Merekonverentsi töö väärrib märkimist meeskonna koostise ja tööolude korraldamise poolest. Aasta jooksul on ratifitseeritud 29 konventsiooni 15 riigis. Väljivaated uuteks ratifitseerimisteks on lootusrikkad. Üldiselt sotsiaalseaduseandluses on oodata suuremat edu kui eelmisel aastal. Tööstööbüroo on käsitlenud ka ratifitseerimisteks lihtsustatud protseduuri, kuid seni on need küsimused veel lahendamata. Eriliselt on pöördud tähelepanu põllutööliste sotsiaalsetele probleemidele ja seks on moodustatud eriline komitee.

Uuematest suundadest võib konstateerida „laissez faire“ (las minna) poliitika lõppu, sest järgmine vapustus purustaks kogu

jõuga noored nõrgad lihaksed tapvasse töösse.

Saadet täisealiseks nad vabanesid alatust olukorrast. Aga asemele tuli rahatravi. Juhatus tööline millegi pärast töölt puuduma, siis pidi ta puudunud päeva tasuta töötama ja peale selle veel ühe rubla trahvi maksuma. Tööpäev oli pikk. Kuni 1897. aastani töötati 13½ tundi päevas. Paljud, kel rauges jõud, langesid välja rasketes elutingimustes võitlejate ridadest. Palju oli aga neid, kelle sitke-soonelise selg oli visa vastu panema kõrge vanaduseni. Ja kui siis nende raugakäed enam ei olnud suutelised valitsema tööohje, sülgas nad vabrik enesest kui kõlbmatu eseme, olles imenud piiskhaaval nende jõu. Kui langes mürtsudes nende seljataga kinni tehase uks, ilmusid kortsunud põskedele heledad pisarhelmed... ja värisevana, tuhmunud silmi seisib vabrikuhoovis rauk, kes oma noorusjõu ja energia oli toonud nende kõrgete ehituste ohvrialtarile. Värin läbis vana väsinud südame, sest see päev oli alguseks vaevarikale ja kohutavale surmaootusele. Ehkki vilets oli olnud ta senine elu, teadis see väljajaidetu, mis teda ootas nüüd.

Vilets on see pajuk, mis ohverdab isand oma raugenud kohusetruule orjale. Väike läpastanud nurgake tööliste ühiskasarmus, ja seegi mitte tasuta. Ja vanad värisevad käed veeretavad pihul veeringuid, sest kuidagi ei jätke neist, et pidada inimväärset ülal oma vähenõudlikku raugaelu. Ta toob tüki

leiba ja rihmkõvu soolasilke ning peidab need hoolikalt kägisevasse söögikappi, mis rippuvaukselisena lõmitab nurgas, niisama vilets ja vana kui ta kortsuline perenaine. Tükkhaaval ta kostitab selle palukesega siis oma nurrulöövat sisikonda... ja kanaaks peab sellest jätkuma. Palgapäeva saabudes töötavaile tööliste kombardavad need räbaladunud inimkogud kepi najal vabrikaturule, kus nad peotuvad oma töökaaslaste juure, nende juure, kes veel on töövõimelised, ning hakkavad pärima tööolusid ja kurtma elukallidust. Nende jutu ainsaks sihiks aga on: saada sente oma viletsale pajukile lisaks. Nad ei kerja ega palu, sest 40—50-aastane tööiga ei ole neid õpetanud kerjama, vaid auga saama... Vabrikurattad aga mürisevad ja valmistavad lisa sellele närudesse uppuvale ja arstirohust lõhnavale raugaperele, kes nagu vanad hallid, takerdunud hundid luisuvad jõuetult tööliskasarmute vahel ning ootavad igatsusega oma elu lõppu.

Õnnetud on aga juuretulevad vanakesed. Kui nad seda tillukest paarikit pahuma lähivad, vastatakse nagu pilkeks, et peremehed ei luba, et oodatakse ära vanaduse vastu kindlustamise seaduse kehtimahakkamist.

Mitte vähe ei külasta neid kannatavaid tööliste esindajaid ka ajakirjanikud. Nende heaks aga pole suudetud midagi ära teha. Nende lohutuseks on räägitud vanaduse vastu kindlustamise seaduse kehtimahakkamisest. Ent see on vaid tühine troost.

senise sotsiaalse ehituse. Sõjamajanduse seisukohalt arendatav „omaga väljatulemise“ poliitika, eriti Saksamaal, raskendab üldist tervenemist suurel määral. Samuti suurendab raskusi suurte majanduslike üksuste täieline iseseisvustumine. Vene väliskaubandus võrdub Šveitsi väliskaubandusele. Majandusteadlasi häirib mõte, milliseks kujuneb tööturg pärast relvastusprogrammide teostamist. Selleks peavad valitsustel valmis olema kindlad plaanikohased vahendid, investeerimised jne. Ekspordi

suur tähtsus tööpudusele on üldiselt tunnustatud. Kuigi Ühendriikide kogu tööstuse toodangust läheb ekspordiks 10%, tähendaks ekspordi langus 10%-lt 6%-ni 2 miljonilt alatiselt töötut ameerika pangaringkondade arvestuste kohaselt. Kriisi raskuste vältimiseks on asutatud alatise ja ajutise iseloomuga organeid, kuid viimasel ajal tunnustatakse esimeste vajadust. Ametiühingud muutuvad tähtsaks tegureiks tänapäeva ühiskonnas ja sotsiaalpoliitika arengus.

Tööõiguse arengu suundadest, eriti Eestis

Kokkuvõtte Tööliskoja üldkoosolekul 14. märtsil 1937. a. peetud referaadist

Ilmar Rebane

Igal kultuuriastmel on olnud õiguslike norme, mis on korraldanud inimliku tööd. Tööõigust võikski vaadelda kui üldse inimliku töö õigust. Sel puhul ulatuks tööõiguse ajalugu tagasi kaugetesse aegadesse. Kuid tööõigus ei ole nimelt inimliku töö õigus, vaid õigusteaduse haru, mille ülesandeks on kehvastiku (proletariaadi) õiguste ja kohustuste määratlemine töösuhtes. Sellena tööõigus kuulub õigusteaduse nooremate harude hulka. Tööõigus viimases mõttes võis tekkida alles erilise palgatööliskonna kujunemise järele, kui tekkis vajadus palgatöölise töösuhteid õiguslikult eriliselt korraldada.

Kapitalismi areng, seoses tehnika edusammudega, viib rea maade kasvavale industrialiseerumisele. Inimese tööjõudu asendab masin, käsitööstust vabrik. Arenev tööjaotus ja kasvav masiline toodang vajab ikka enam ja enam tööjõudu. Moodsais vabrikuis kujuneb püsiv palgatööliskond. Käsitöölised, kes seni iseseisvalt töötasid, kaotavad iseseisvuse, sõltumatuse ja astuvad vabriku teenistusse. Kui varem õpilane lootis saada selliks, ja sell meistriks, kes on majanduslikult sõltumatu, järelikult, kui varem sõltuv palgalisus oli vaid ülemineku astmeks sõltumatusele, siis nüüd sõltuv palgalisus on püsiv ja palgatööliskond on üldiselt määratud jääma selleks eluajaks. Arenev kapitalism on muundanud üksikuis tööstusmais sõltuvaks palgatööliskonnaks juba rahvastiku enamuse. Sealjuures palgatöölise, seistes sõltuvas töösuhtes, on po-

liitliselt vaba, vastupidiselt orjale kesk- ja vanaajal.

Sõltuva töösuhte olemasolu oleneb kaasaegse ühiskonna omandisuhteist ja nimelt töö ja eraomandi suhteist. Eraomandi all tuleb siin mõista eeskätt tootmisvahendeid, mis ei kuulu töötavale inimesele ja mis tõmbavad ligi tööjõudu. Tööjõudu evijad peavad, et võida elada, pöörduma omandi poole. Kuigi keegi pole selleks õiguslikult kohustatud ja kuigi siin on juriidiliselt tegu vaba leppega, on see siiski ühiskondlikult paratamatuseks. Töölepingu vabadus on parimal juhul vaid vabadus valida tööandjat.

Tööjõu pöördumine omandi poole annab aga tegelikult tootmisvahendeid evijaile kasutamiseõiguse tööjõu suhtes, tööline sattub sõltuvusse tööandjast. Omand ei anna seega mitte ainult õigust käsutada esemeid, vaid ka võimaluse juhtida inimest, määrata tema töölaadi ja kiirust.

Sõltuva palgatööliskonna tekkimisega aga tekib ühtlasi ka tööliskonna majanduslik sõltuvus tööandjast ja tööliskonna elatise kindlusetuse küsimus. Tööstuslik käitis purustas varem käsitööstuses valitsenud perekondliku sideme. Nüüd tööandja näeb töölises vaid toodangu tegurit, mida oli vaja maksimaalselt kasutada ja rakedada.

Olukordade sellane areng kapitalistliku ajajärgu alguses vastas täieliselt „jõudude vaba mängu“ põhimõttele, milline tollal oli domineeriv ja seisis ühiskondlikest suhteist riigi mõjutuste

ja vahelesegamiste täielises kõrvaldamises. Kasvav tööliste kurnamine, tööliste võimetus omaabiks, jõudude vaba mängu osutumine vabaks kurnamiseks sundis riiki tööseaduseandlike vahenditega astuma vahele, looma tööõigust.

Kui esialgu tööõiguse kujundamine toimus peaaegu ainuliselt riiklikult, tööseaduseandluse kaudu, siis erakordselt viljakalt mõjub tööõiguse edasisele arengule töölistkonna omaabi. Üksiku tööliste asemel astub tööandja vastu välja tööliste kollektiiv, kas käitise töölistkond kollektiivina, n.-n. käitiskollektiiv, või teatava kutseala töölistkond kollektiivina, n.-n. kutsekollektiiv (kutseühing). Seaduseandlus, minnes algses mõõda enist uutest teguritest, on kordkorralt enam sunnitud tunnustama töölistkonna omaabi tööõiguslike normide loomisel.

Riiklike organite tegelus nimelt ei ole piisav töösuhete küllaldaseks normimiseks. Riiklike, õigustloovate organite õigus on tihtipeale paindumatu ja skeemaatiline, suutmata jälgida vahelduvat ja mitmekesisist ühiskondlikku arengut. Ka on ühiskondlikud jõud tihti liiga tugevad ja meelevaldsed selleks, et tõeliselt painduda riiklike organite õigusloomingule. Nii tekivad õiguseta tühikud, mis vajavad täitmist. Nimetatud õiguseta tühik on kõrvaldatav vaid sel teel, et organiseeritud ühiskondlikud jõud asuvad ise autonoomselt looma õiguslike norme.

Organiseeritud ühiskondlike kollektiivide õiguslooming evib suure tähenduse kiiresti vahelduvaid suhteid normaiva tööõiguse valdkonnas.

Teatava piirini seaduseandlikult kitsendatud jõudude vabasse mängu üksiku tööliste asemel tööliste kollektiivi astumine kaasab aja jooksul määratu murrangu tööõiguse juriidilises laadis.

Seni tööõigus oli individualistlik. Tööõiguslikud eeskirjad käsitletid töölisti individuaalselt, töösuhe oli normitud individuaalselt tööliste ja tööandja vahel, seadused määrasid pealegi enamikus vaid töösuhtesse seondumise ja töösuhete lõppemise vormi üksiku tööliste ja tööandja vahel. Töösuhete ja töölepingu sisu oli õiguslikult korralda-

mata ja kujundas endast ühiskondlikku arengut teravalt häiriva tühiku. Seadusega selle määratlemine osutus võimatuks. Sellasena oli aga kehvastiku õiguslik seisund üldiselt määratlematu ja individualistlik tööõigus vastuolu iseendas.

Tööõigus aga, tekkides ja lähtudes põhimõttest piirata jõudude vaba mängu, soovides kaitsta kehvastikku ja kandes endas ühiskondliku õiguse ja õigluse ilmentid, kujuneb paratamatult kollektiivseks tööõiguseks, s. o. õiguseks, mille esemeks esiteks ei ole üksikult iga tööline, vaid mis lähtub põhiarusaamisest tööõiguse eseme kui tööliste kollektiivi kohta, teiseks õigus, mis selle kaudu pakub töölistkonnale kindlust ka töösuhtes, määrates selle sisu, mitte ainult selle tekkimise ja lõppemise vormi.

Tööõiguse eesmärk kollektiivse tööõiguse läbi on saavutatav selle läbi, et tööliste kollektiiv osutub majanduslikult tugevamale tööandjale jõudude vaba mängu piiramisel väarikamaks vastaseks kui individuaalne tööline ja suudab paremini ja elunõudeile vastavamalt korraldada töösuhet ja selle sisu kui paindumatu riiklik seadus. Riiklik seadus määrab vaid vormi kollektiivide õigusloomingule.

Kollektiivne tööõigus areneb kahes suunas. Ta on ühel juhul tööliste kutse- ja teisel juhul tööliste käitiskollektiivide poolt kantud tööõigus.

Tööliste kutsekollektiivide poolt kantud tööõigus rajaneb kutseühinguil. Ta taoteleb tariifilepinguid töövõitluse kaudu.

Kutseühinguks nimetatakse vähimalt kolme tööliste vabatahtlikku ühendust tööliste kutseühishuvide käsitelamiseks.

Tööliste kutseühing on tööliste ühendus. Tema liikmeiks on vahetult töölistid, ja nimelt ainult töölistid. Järelikult ei ole tegu kutseühinguga siis, kui tema liikmeskonda võivad kuuluda ka teised isikud peale tööliste, kutseühinguiks ei ole n.-n. tööühingud, mis koondavad niilhästi töölisti kui ka tööandjaid. Kutseühing on tööliste kui niisuguste ühendus. Ses mõttes kutseühing on sotsiaalseks

vastandpooleks tööandjale. Võime olla sotsiaalseks vastandpooleks tööandjale eeldab aga täielist, niihästi ainelist kui ka organisatsioonilist ja teatava määrani ka vaimset sõltumatust eriti tööandjast. Ei ole järelikult kutseühingud n.-n. kollased kutseühingud, ühe käitise tööandjast sõltuvad ühingud, tihti aga ka riigivõimust sõltuvad ühingud.

Kutseühing on ühing. Sellena ta on vabatahtlik ühendus mitteaineliseks sihiks, kui ta evib kindla organisatsiooni ja oleleb sõltumatult liikmete vaheldumisest.

Kutseühing on ühendus kutseühishuvide käsitlemiseks. Sellena kutseühing käsitleb tööliste teatava kutse, mitte üksikute tööliste, erihuve ja on teatava kutse organisat-

siooniks. Kutseühing võib järelikult olla kas teataval kutsealal tegelevate tööliste ühing (n. ehitustöölised) või teatava tööstusharu tööliste ühing (n. metallitööstustöölised) või tööliste kui üldkutse ühing (üldühing). Erandlikult ainult üksikud hiiglakäitised, mis terve tööstusharu moodustavad, n. raudteed, võivad moodustuda kutseühinguks.

Kutseühingutel rajaneb üldiselt ja ka Eesti õiguses tariifileping. Ei ole võimalik tariifilepingut rajada käitisesindusele ja käitisorganisatsioonile. Käitisorganisatsioonil rajaneb nimelt käitisleping, kuna tariifilepingu (meil ekslikult nimetatud kollektiivlepinguks) saavutamine on nimelt kutseühingute eesmärk.

(Järgneb.)

Võitlusest elukallidusega

E. Plakk

Ajal, millal palkade tase ei küüni katma elukalliduse tõusust tööliste kahjuks tekkinud vahet tema minimaalse tarbimisvajaduse ja tarbimisvõimaluste vahel, eriti kui sealjuures on raskendatud palgavõitluse-aktsiooni üles-tõusmine, on ametühingutele tänuväärivaks ülesandeks — leida ka muid võimalusi tööliste olukorra parandamiseks.

On loomulik, et kui paranemine ei saa eel-tähendatud põhjusil tulla sissetulekute suure-nemisest, siis peab see mahtuma väljamine-kute vähendamise raamidesse. Muidugi on mõeldav ainult võitlus tarbeainete müügil võe-tava ebaloomuliku kasu vastu. Sellesuunalis-edki katsed üldiselt ei ole enam Eesti töölis-konnale uudiseks. Nii on siin ja seal paiguti sõlmitud ametiühingute poolt äridega kokku-leppeid, millega on saavutatud kas kõigilt kau-padelt või ka mõningailt artikleit hinnalaan-duse % ametiühingu liikmeile. Siiski omab see metood märkimisväärseid puudusi. Juba asjaolu, kui puudub sellase kokkuleppe peami-ne eeldus — kaupmees, kes leppest huvituks — langetab selle võimaluse rakendamise ära. Raskelt teostavaks võib aga osutada sellaste kokkulepete sõlmimine ühistegeliste kauplus-tega. Tähtsaim sellest, et neid igal pool ei ole läheduses, on põhimõte, et ühiskauplus niigi peaks müüma õiglase hinna ja kasuga, millele erilised hinnalaandused nagu vastu-rääkimist osutavad.

On juba kindlasti põhjendatum astuda ühis-tegeliste tarvitajate-ühisuste liikmeks ja asu-tada sellaseid kohtadel, kus nad puuduvad. Teatavasti on ka Töölis-koda selle mõtteviisi arendamise ja propageerimise oma tegevus-kavasse võtnud, mille vastu ei peaks ka ameti-ühinguil midagi öelda olema. Kindel on aga

asja teinegi külg, — et selgitustööga ei ole veel kõik raskused kõrvaldatud, mis laseks häid kavatsusi ellu viia tõhusalt ja kiiresti. Raskusi on töölisil juba liikmeksastumisega tarvitajate-ühisustesse, kohtadel, kus nad ongi olemas. Jättes kõrval rahanappuse, on täht-sam vahest tööliste olukorra ebakindlus meie oludes seoses töökohtade ajutise iseloomuga. Selle kõrval aga töölikond peab andma ka tegelasi omalt poolt, kes seisaksid tööliste huvide eest valvel. See terve põhimõte pör-kub aga tegelikkuses kokku raskustega, mis meie oludes veel pikemat aega võivad olla vältimatud.

Eeltooduga ei ole aga veel loeteldud kõik võimalikud abinõud võitluses elukalliduse vastu. Nii on Kaevandustöölise Ühing asunud kasutama moodust, mis näib muutuvat tõhu-saks relvaks ametiühinglaste käes. Selleks vahendiks osutub perioodiliste uurimuste kor-raldamine tarbeainete hindade üle, uurimuse alusel müügikohtade järjestamine ostusoodsuse järgi ja saadud tulemuste teatavaks tegemine nii kaupmeeskonnale kui ka tarvitajale. Ees-märgile lähemale viib just tulemuste avalda-mise otstarbekalt valitud korraldus, kasutades selleks ajakirjandust, koosolekuid, väljapanda-vaid tabelleid ja ringkirju. Nii teostub huvit-av nähtus. Kaupmeeste mõjukaim relv — reklaam — rakendatakse nende enda vastu kogu tarvitajaskonna huvides. On põhjust järeldada, et vähimalt kõigis tööstusaleveis ja muudes provintsi elamiskeskusis on sellane aktsioon läbiviidav. Senisaadud tulemused ja tagajärjed omakorda peaksid aga õigustama ja innustama järeletegemise katsetust ka lin-nades.

Uurimuse korraldusest ülevaatlükuma pildi

saamiseks olgu lühidalt märgitud järgmist: iga vaatlusalust müügi kohta kontrollivad salaja kaks või rohkem vaatlejat, kes üksteise ülesandeid ei tunne, märkides vastavale ankeetlehele kindlaksmääratud ainete hinnad; pärast ankeetlehtede täidetult tagasisaamist reastatakse kõigi vaatlusaluste müügi kohtade uuriud ainete hinnad erilisse uurimustabelisse; ühe artikli mitmekesisest hindadest samas äris märgitakse tabelisse keskmine ja odavaim hind eriti; võrreldakse üksikult iga artikli hinda kõigis ärides; äridele, kus mingi artikkel on müügil odavaima hinnaga, arvestatakse selle aine eest 2 punkti, kuna odavuselt järgmine hinnatase arvestatakse 1 punktiga; analoogiliselt hinnatakse kallimat artikli hinnad kahe ja järgmise kallidusega tase ühe miinuspunktiga.

Kirjelatud meetodil on korraldanud Kaevandustöölise Ühing käesoleval aastal juba 2 uurimust, neist esimese märtsikuu, teise aprillikuu lõpus. Esmakordne uurimus tabas ärimehi nii-öelda „teo pealt“, tulles neile täielise ootamatusega. Käsitust on leidnud kummalgi korral nimelt esmajärgulised toiduained — arvult 50. Kaevanduste rajoonist eemal seisjaile peaks aga suutma huvi pakkuda üldjoonelised märkmed tulemustest ja — tagajärgedest.

Isegi kohapealseile üksikute käitiste järgi jagunenud töölisele, veel enam — ka üksikute äride kindlaile ostjaile oli kohati üllatuseks avastus, et mitte ei taha paika pidada võrdlemisi laialt levinud arvamine, nagu oleks kaevanduste-rajoonis toiduainete hinnad vastuvaidlematult igal pool kallimad kui mujal. Küll ilmnes aga, et „tippsaavutused“ jätvad isegi suuremate linnade hinnad endast maha. Olgu kõigepealt tähendatud, et juba esimesel uurimisel siiski nähtus, et ühistegelise müügi abil on võimalik hindu dikteerida, ja eriti seal, kus tööliskond ise on oma ühistegevuse korral-

danud ja on seal peremeheks. Kõrgeimad hinnad jäid täieliselt erakaupmeeste monopoliks, olid aga eriti silmapaistvad kahe sugustel tingimustel. Nii esines kõrgemaid hindu peamiselt neis müügi kohtades, mis asusid võistluse puudusel monopolisti seisukorras mõne käitise või asukoha järgi; kõige viimasteks sooduselt osutuvad aga kauplused, mille ostjaskonna moodustavad peamiselt võlgustjad. Ilmnes aga veel, et on ärisid, mis on asetatud kunstlikult monopolisti olukorda, nimelt Küttejõus ja Kiviõlis — esimeses käitisekauplus, teises kitsa ametnike-ringi kooperatiivi iseloomuga tarvitajate-ühisus. Seda selletõttu, et nende kaudu on olnud juba aegade jooksul töölise varustamine ettevõtte garantiiga — palgast kinnipidamisega ja — tööinspektori poolt kinnitatud hinnakirjadega... Nii tuli esimesel korral 20-ne vaatlusaluse äri hulgast Kiviõli Majandusühisus 15. ja Küttejõu käitise kauplus 17. kohale.

Teise uurimuse ni ja selle kestuselgi arenes järjekindel hindade langus ja uurimuse tulemuste kokkuvõtmisel selgus, et eespool märgitud „monopolistidest“ oli tulnud seekordse 24 vaatlusaluse äri hulgast Kiviõli Majandusühisus 3., Küttejõu käitise kauplus 6. Esimese koha päris ikkagi Kohtla-Järve kooperatiiv ja — viimse koha hoidis alal Kiviõli üks võlgumüüjaid.

Et aga ka erakaupmees tervemate äripõhimõtete juures võib edukalt võistelda ühiskauplustega, selgus sellest, et eelmisel korral 3. jäänud asetus nüüd teiseks; veel leidis aset ka üks omapärane, et esimesel korral 2. tulnu nüüd langes 19. Nähtavasti kavatseti teha järsku tõusnud ostjaskonna arvel head äri.

Hindade langus on olnud üldine, välja arvatud ainus tõeline monopolist — kaupmees Vivikonna kaevanduses. Kaevandustöölise ametiühing on eelolevaga kogu selle tööstuse tööliskonnale toonud silmnähtava majandusliku võidu.

Kodutöölise seisukord vajab parandamist

L. J.

Kodutöölise (kingsepad, rätsepad, karbitegijad jne.), kes omas kodus valmistavad äride ja tööstuslike käitiste tarvis mitmesuguseid esemeid, sotsiaalne olukord on raskeimaid. Töötasu on madal, tööaeg normeerimata, puudub isegi haiguste ja õnnetuste vastu kindlustamine. Töökaitse ja sotsiaalkindlustuse seadused ei ole veel kodutöölisini jõudnud. Et väikese töötasuga hankida tarvilist eluütlalpidamist, selleks venitatakse tööpäev pikaks — töötatakse päevad ja ööd, kui aga tööd on, rakendatakse tööle kõik kodakondsed, alates lastest, töötatakse ja elatakse umbes töötoas.

Äri- ja tööstusettevõtte, kellele kodutöölise esemeid valmistab, tahab neid võimalikult madala hinnaga saada. Võistlus on suur, muud tööd ei ole leida ja — kodutööliline on sunnitud töötama odava tasu eest, end ülemäära pingutades, end ja oma perekonnaliikmeid viimse võimaluseni eksploateerides.

Kodutöölise küsimust on kaalunud sotsiaalministeeriumi töökaitse ja sotsiaalkindlustuse osakond, küsides ka Kaubandus-tööstuskoja arvamist, kodutöölisele minimaalpalgade kehtimapaneku ja kodutöölise töökaitse seaduse kohta.

Kaubandus-tööstuskoda on leidnud,

et kodutöölise töökaitse seadus tarvilik on, kuid kõigi kehtivate töökaitse-eeskirjade kehtimapanemine kodutöölise kohta siiski pole teostatav.

K.-t.-koda arvab, et seadus peaks lubama sotsiaalministril, juhul, kui see on võimalik, teataval tööalal kehtima panna sellekohase komisjoni ettepanekul kodutöölise tarvis minimaal-töötasude sundnorme, seadus peaks kohustama tööde väljaandjaid pidama nende jaoks töötavate kodutöölise nimekirja ning tööde väljaandmise kohas välja panema tööde hinnakirja. Samuti tuleks näha ette palgaraamatute sunduslikuks tegemine. Ka peaksid tööde väljaandjad pidama arveid kodutöölise teenistuse kohta ja need nõudmise korral esitama tööinspektorile kontrollimiseks.

K.-t.-koda ei poolda aga kodutöölise tööruumide tööinspeksiooni kontrolli alla seadmist, kodutöölise perekonnaliikmete ning alla 14-aastaste laste abi tarvitamise keeldu ega ka palgalise puhkeaja seaduse laiendamist kodutöölisele.

Meie arvates on kodutöölise olukorra parandamiseks tarviline:

1) minimaal-töötasude kehtimapanek, arvestades 8-tunnilist tööpäeva ja ainult töölise enese tööjõudu,

2) kodutöölisele eritöökaitse seaduse kehtimapanek, mis muuseas peaks sisaldama ka ülalnimetatud hinnakirjade, nimekirjade, arvepidamise ja palgaraamatute kohta eeskirju,

3) sotsiaalkindlustuse laiendamine ka kodutöölise kohta,

4) tööinspeksiooni teostamine ka kodutöös.

Kodutöölise tööruumid olenevad ta töötasust ja korterioludest.

Kui korterikitsikus on suureks teguriks haiguste, eriti tiisikuse, levimises, siis peab seda eriti toonitama just kodutöölise elukorterite-tööruumide suhtes. Siin kannatab tööline ise vilet-

sate ruumide pärast, kannatavad ka ta omaksed. Kodutöölise korteriolud paranevad ühes ta palgaolude paranemisega ja korterikitsikuse vähenemisega. Vaevalt saab kodutööliselt, kel sageli puudub võimalus sellegi korteriüüri korrallikuks tasumiseks, nõuda korteri kohta antavate nõudlike eeskirjade täitmist. Tervishoiunõudena on õige, kui tööruum, näiteks kingsepal, oleks eraldatud eluruumist. Kuid siin on takistuseks — vaesus ja üldine korterikitsikus. Tuleb siis kõigepealt võidelda — vaesuse vastu töötasu tõstmisega ja korterikitsikuse vastu ehituspoliitikaga, asudes linnades, kus korterikitsikus kõige suurem, sellaste väikekorterite ehitamisele, mis on kättesaadavad ka vähema palgaga töölisele. Ka tuleks sisse seada korterite tervishoiuline inspeksioon, ühtlasi määrata ka nõudmisi, millele korterid peavad vastama, samuti minimaalnõudmisi korterite remonteerimise sageduse, puhastamise, ahjude korrashoiu jne. kohta.

Laste tööjõu piiramine kodutöös ei ole mitte kerge ülesanne, kuid rahva tervishoiu huvides tarvilik. Laste, alaealiste ja naiste töökaitse seadusil on eeskätt just rahvatervishoiulised ülesanded. Laste- ja noortekaitsele tuleb senisest enam tähelepanu pöörata, kui tahetakse haigestumiste arvu ja suremust vähendada. Vähimalt kuni 14. eluaastani peab ka töölislaps koolis käima. Kui aga last sunnitakse kooli-ajal tööle, siis kannatab selle läbi ta tervis, koolitöö ja tulevik. Ei ole õige, kui isegi alla 14-aastasi lapsi sunnitakse pikaks ajaks kodus tööle, isegi vara hommikul, hilja õhtul ja öösel. Vanemate töötasu peab olema nii suur, et see võimaldab ka laste toitmist.

Üldse, kui tahetakse rahva tervishoiulist taset tõsta, tuleb parandada tööliste, ka kodutöölise palga- ja tööttingimusi ning korteriolusid, selleks kehtima pannes vastavaid seadusi ja eeskirju.

Korteriolud

— Korteri kitsikus Eestis. Tuberkuloosist ja elukorterist kirjutab „Eesti Arstis“ nr. 4 — 1937. a. dr. M. Püü mets, jõudes arvude varal otsusele, et linnades ja

alveis peaks olema 145.843 korterit, puudub 25.815. Kortereid tuleb iga aasta juure keskmiselt 2217, hävib 209, puhas juurekasv 2008. Puudu jäägi kattteks jääb 941, sest keskmiselt

suureneb elanike arv 2645 inimese võrra aastas, kellele on vaja kortereid 1067.

Leibkondade ja neile vastavate korterite arvude kõrvutamisel selgub, et üksikuile ühetoalisi kortereid ja lasteta perekondadele omaette kortereid puudub meil Eestis 15035, ühelapsega perekondadele kahetoalisi kortereid — 4503, kolmetoalisi kortereid — 2623, neljatoalisi ja sellest suuremaid kortereid — 2519.

Peaks ehitatama iga aasta ühetoalisi kortereid 60,9%, kahetoalisi 18,3%, kolmetoalisi 10,6%, sellest suuremaid 10,2%; 1935. a. on

aga ehitatud tegelikult vastavalt 17,7%, 37,8%, 23,4%, 21,1%. Tubaköökkide arv on vähenemas. 1935. a. ehitati tuba-kööke 23, hävis 67.

Meil valitsev korterikitsikus on soodsaks pinnaks tuberkuloosi levimisele. Neis mais, kus korterikitsikust ei ole või ta on olemas väga väikesel kujul, seal on tuberkuloosi levimise põhjuseks teised tegurid: kehv riieetus ja toitmine, halvad töötingimused jne., kuid mais, kus on olemas korterikitsikus, kaasub neile tegureile veel viimase mõju.

Tekstiiltöölised kollektiivlepingu sõlmimise eel

E. Kadakas.

Aprillil algul E. Tekstiiltöölise Ühingu pöörus Üleriikliku Tekstiiltöösturite Ühingu poole ettepanekuga, sõlmida mõlema organisatsiooni vahel palgaolude korraldamiseks kokkulepe. Ettepanek sisaldas kolm põhinõudmist: 1) mõlema organisatsiooni kokkuleppel võetakse käsile palgaolude ühtlustamine kogu tööharu ulatuses, 2) selle juures tõstetakse palku vastavalt elumaksuse tõusule keskmiselt 20%, 3) saavutatud kokkulepe fikseeritakse organisatsioonide vahelise lepinguna, kusjuures mõlemad pooled võtavad enda peale vastutuse lepingu täitmise eest selles loeteldud käitises.

Kuna kehtiva töötülide sundvahenduse tõttu töölisel pole võimalust kasutada palgavõitlusel otsest oma organisatsiooni kaasabi, vaid tüliküsimused peavad seadus ettenähtud keerukaid teid mööda tulema lahendamisele kolmandates instantsides, siis tekib küsimus, kas mainitud esildusel võib olla ka reaalseid tulemusi. Ametiühingul kui töölise majandusliku võitluse organisatsioonil võib olla ses olukorras vaid kaadne mõju.

See asjaolu, et ka töösturid alluvad seadustele, mis küll töölise nõudmisi piirab, teiselt poolt teeb aga töötasu tõstmise sunduslikuks, olenemata sellest, kas töölisel on nõudmise esitamisel ka reaalselt jõudu või mitte, ei või tööstureile tunduda mugavana. Neil põhjusil on Kaubandus-tööstuskoja ringkonnad avalikult deklareerinud, et nad pooldavad streigi ja töösulu vabadust, pealegi kui senised tähelepanekud tõendavad, et täielise streigi vabaduse juures, streiki võitlusabinõuna kasutatakse ikkagi äärmisel juhtumil, s. o. harva, kuna see vajab töölisilt suurt jõutagavara, mille kogumine on raske. Palgavõitluste sellele pinnale nihkumisel eeldaks see paratamatult ühelt poolt töölise ja teiselt poolt tööandjate organisatsioonide, kusjuures palgaolude korraldamine areneks normaalselt kogu tööharu ulatuses, mitte aga üksikute käitiste kaupa, mis asetab osa tööandjaid ja osa töölisi teistest erinevasse seisukorda.

Kuna töösturite endi poolt antud statistiliste andmete varal tõestatakse nende erakordselt suurt profiiti, teiselt poolt rõhutatakse elukalliduse tõusu, mis majandusliku õitsengu juures töölise

äraelamise muudab järjest raskemaks, on kogu avalik arvamine koondunud tööandjate ebaõiglase positsiooni vastu, mida nad on saavutanud töölise jaapanlikult madalate töötasude arvel. Tekstiiltöösturid ei salgagi, et neil on olnud rammusaid aastaid, kuid nüüd olevat aga tööstuse olukord kujunenud sellaseks, mis ei võimalda töölise palganõudmistele vastutulekut. Üleriikliku Tekstiiltöösturite Ühingu esimees J. Kukk ütles oma 24. märtsil s. a. tekstiiltöösturitele peetud kõnes muuseas: „Need reservid, mis rammusatest aastatest kogutud, on erakordsete maksudega, omavahelise võistlusega ja tööpalkade tõusuga juba ära tarvitatud, ja meie seisame praegu paratamatult suurema hinna tõusu eel, kui valitsus mitte võimalikuks ei pea osaliselt makse alandada.“

Tekib küsimus, millal on töösturite rammusad reservid kahanenud, kuna toormaterjalide hinnad tõusid mõni kuu tagasi, 10% palgalisa pole aga suutnud neid reserve kahandada, sest ka töövõiljakus on tõusnud, ja seda enam kui 10%. Häädaldamise põhjuseks võiks tõenäoliselt pidada seniste mahukate kasuprosentide langust, mis on tingitud toormaterjalide hindade tõusust. Sellest asjaolust juhitud töösturid on huvitatud senise olukorra säilitamisest tööpalkade alal. Kuna töölised on omalpoolt huvitatud sellest, et vältida olemasolevate töötingimuste halvenemist, siis see seisund loob olukorra, kus mõlema poole huvides on status-quo kindlustamine organisatsioonide vahelise lepingu sõlmimisega. Siinjuures olgu märgitud, et mõlemad pooled ei suuda antud olukorras üksteisele midagi peale suruda ja et kokkulepe võiks sündida eeldusel, mis tooks võrdseid soodustusi mõlemale organisatsioonile, kindlustades sellega ühtlasi lepingu vastastikust täitmist.

Lepingu sõlmimiseks on juba mõlemate organisatsioonide vahel käimas vastastikuste seisukohtade selgitamine. Milliseid tulemusi see annab, selgub lähemas tulevikus. Pisas algul sellestki tõsi-asjast, et töösturite organisatsioon on pidanud vajalikeks astuda kontakti töölise organisatsiooniga, tunnistades seda praktilisemaks ja kindlamaks teeks vastastikuste huvide kokkupõrgete lahendamisel.

Riigi majandusnõukogu

16. aprillil k. a. langetas riigi majandusnõukogu otsuse inimtöajõu vajaduse kohta tööstuses ja põllumajanduses ühenduses välistöölise sissetoomise küsimusega. Seega on selle küsimuse arutamise ja otsustamine kestnud veidi üle kahe kuu. 9. veebruaril esines majandusminister pikema seletusega selle küsimuse üle. 16. märtsil valiti kolmeliikmeline komisjon, kes pidi väljendatud seisukohtadest riigi majandusnõukogu lõpliku otsuse. 16. aprilli koosolekuks esitas komisjon oma töö tulemusena ettepaneku, kus 18 punktis olid formuleeritud põhjendused selle küsimuse otsustamiseks, kuna otsuse tegemiseks esitati kolm varianti. Riigi m.-n. liige Maandi variant esimeses osas eitas välistöölise sissetoomise vajadust põllumajanduses ja tööstuses, kuna teises osas tundus nõrgana ja vaieldavana. R. m.-n. l. Männiku variant pidas vajaliseks praegustes tingimustes välistöölise sissetoomise.

R. m.-n. l. Jaaksoni variant põhimõtteliselt eitas välistöölise sissetoomise vajadust, kuid esimeses osas reserveeris selleks siiski teatud tingimustes võimaluse. Läbirääkimistel Tööbiskoja esindaja A. Petrov tegi ettepaneku täiesti ära jätta pikk põhjendav osa komisjoni ettepanekust kui väga vaieldav.

Pealeselle esines A. Petrov ettepanekuga ühendada, kui enamuse poolt tunnustamist leidnud seisukohad, rmnl. Maandi ettepaneku esimene ja rmnl.

Jaaksoni ettepaneku teine lõige ühiseks otsuseks vastavate parandustega.

Kõik esitatud ettepanekud aga lükati tagasi ja võeti vastu rmnl. Jaaksoni ettepanek, mis jätab võimaluse välistöölise sissetoomiseks põllumajandusse.

Huvitavalt selgus läbirääkimistel, et Põllutöökoda on suuresti muutnud oma esialgset seisukohta. Ta ei nõua enam, et välistöölisi tuleks sisse tuua tööstusse, vaid nõustub ka sellega, et lubatakse neid tuua põllumajandusse. Seda muutust seletas Põllutöökoja esindaja sellega, et tööstusse välistöölise sissetoomine on leidnud väga suurt vastuseisu.

See suur vastuseis meie arvates näitab, et tööliskond eesotsas oma organisatsioonidega suudab palju objektiivsemalt ja õigemini hinnata majanduslikku olukorda kui selle küsimuse algatajad.

Kui nüüd need algatajad on sunnitud oma seisukohta muutma, siis sünnib see „vähema vastupanu“ suunas. Ka tehtud otsus välistöölise sissetoomiseks põllumajandusse ei ole põhjendatav, olgugi et see sünnib „nõrgema“ arvel, sest kõik olemasolevad andmed, välja arvatud sihilikud, ei räägi selle otsuse vajaduse poolt.

Tööliskond on siiski saavutanud, olgugi osalise, võidu. Mida suuremaks kasvab organiseeritud tööliste hulk, seda enam arvatakse ka esitatud seisukohti.

P.

Kas inimtöajõu reserveid puudus?

A. Petrov

See küsimus on muutunud aktuaalseks meie tööstuse ja põllumajanduse arenguga pärast kriisiaastaid. Majanduselu arenguga on suurenenud ka inimtöajõu nõudlus. Selle tõttu on avanenud töölistel paremad väljavaated halvamate töötingimustega ja vähemalgalist töökohta vahetada paremaga või nõuda töö- ja palgaolude parandamist, mis-sugused nähtused ilmnesisid 1935. ja 1936. a. Tööandjate ringkonnad, kes kriisiaastail harjusid küllaldaste tööjõupakkumistega „iga-

sugustel tingimustel“, ei taha kohaneda uue olukorraga. Igasuguste abinõudega püütakse vältida tööjõu pakkumise vähenemist, eesmärgil, et suur töötute arv takistaks tööliste palgavõitlust. Niipea kui majanduselu tõusuga väheneb töötute arv, hakati kõnelema tööliste puudusest. Kõige esmalt olid selle küsimuse algatajaks meie põllupidajate organisatsioonid, kes kõigi riiklike toetuste ja soodustuste juures oleksid healmeelil näinud ka odavat inimtöajõudu.

Möödunud aastal esitas selle küsimuse ametlikult valitsusele Põllutöökoda, kes soovitas „erakorralise abinõuna“ põllutöölisi linnavalgumise tõkestamiseks välistöölisi sisse tuua tööstusse. Põlevkivitööstusel a.-s. Kiviõlil osutus see eriti vastuvõetavaks, kuna selle töölised asusid nõudma töö- ja palgaolude parandamist. Vabariigi Valitsus andis küsimuse riigi majandusnõukogule seisukoha võtmiseks. Ta on formuleeritud valitsuse poolt järgmiselt: 1) Kas põllumajanduses tunduv tööjõu vajadus on praegu või võib kujuneda niivõrd tõsiseks, et tingib mõned erakorraliste abinõude tarvitusele võtmist, näit. nende abinõude käsitelmist, mida Põllutöökoda soovib. 2) Kui arvatakse, et sisemaiste tööjõu reservidega oleks võimalik katta põllumajanduses ja tööstuses mõnel pool tunduvat tööjõu nappust, siis, missugused on riigi majandusnõukogu arvates need reservid ja missugusel teel oleks neid võimalik juhtida tööaladele, kus tööjõudu vajatakse.

Tööliskoja esindajana kaitsesin ses suhtes riigi majandusnõukogus järgmisi seisukohti:

Riigi keskkatstatika-büroo ja muil andmeil on tööjõunõudlus põllumajanduses järgmine: Talundites alla 30 ha (105,000 ca) ei leia seal leiduvad tööjõud küllaldaselt kasutamist. Kui oleks võimalik neid nende töövoime ulatuses tööle rakendada, siis saaksime ligi 42.000 inimtööjõudu, mis ei leia kasutamist. Suuremais talundeis, üle 30 ha (30.000 ca) suured, tundub aga tööjõu puudust. Töötajate arvu, kes töötavad neis talundeis aasta läbi, arvestatakse, perekonnaliikmed ja palgalised ühes arvatud, 365,300-ni. Lisaks neile on vajaline suvehooaja-töödeks, kestusega 1—5 kuud, veel 101.300 inimtööjõudu, kellest oleks perekonnaliikmeid 41.101, palgalisi 60.200. Üldiselt palgalist tööjõudu talundites arvestatakse 81.200, kellest aastatöölisi 21.000, hooajatöölisi 60.200. Seega on palgalisest tööjõust enam-vähem aasta läbi tööga kindlustatud $\frac{1}{4}$ kogu palgaliste arvust, kuna $\frac{3}{4}$ tööaja kestus on 1—5 kuuni aastas.

Peale otseselt põllumajanduse tootmise protsessis töötavate vajab põllumajandus kõrvaltöödeks, maaparandus, uudismaa harimine jne., 50 aasta jooksul igal suvel 8.000 kuni 10.000; riigi metsakultuuri töödeks, istutamine, ravimine jne., suvel 1.700; vajaliste ehitustööde täitmiseks suvel 3000, asundus- ja maakorraldustööde läbiviimiseks umbes 1500; et aga ühe töö lõppemisel osa läheb üle teistele töödele, siis metsakultuur, ehitus ja maakorraldus kokku vajab hooajatööks umbes 3000 inimtööjõudu.

Kuna aga on peetud vajaliseks maaparandus- jne. tööde läbiviimist mitte 50, vaid 30 aasta jooksul, siis on tööjõu tarvidus tõusnud vähimalt 12.500 tööliseni.

Nii saame kokkuvõtte, et kogu põllumajanduses ei leia küllaldaselt otstarbekat kasutamist 42.000 inimtööjõudu, väiketalundites, pluss 41.100 perekonnaliiget suurtalundites; et palgalist tööjõudu vajatakse aastatööks 21.000, kuna hooajatööks üle 75.000 tööliste.

Kui suureks kujuneb lähemal aastail meie tööstuses inimtööjõu nõudlus, kas see tõuseb või langeb, sellest ei ole ülevaadet.

Töövoimeliste töökatte juurekasvu kohta H. Reimanni andmeil selgub, et siin on loota juurekasvu 1938. a. 1902, ja 1940. a. 3.277, mehad ja naised kokku arvatud. Meeste juurekasv on vastavil aastail 2838 ja 5213.

Tööta töölise arvu suuruse kohta puuduvad kindlad andmed, kuid tööbörside aruanetes, olgugi et need ei vasta oma kätsendatud ja piiratud tegevuse tõttu kaugeliki tõelolele, näeme mõne tuhande töötü olemasolu, eriti talvekuudel.

See on üldpilt, mida saame ametlike andmete käsitlusel tööjõu vajadusest ja olemasolevaist reservest. Sellest aga jätkub ka küllaldaselt tõenduseks, et meil seisukord tööturul ei õigusta Põllutöökoda poolt soovitatud erakorralisi abinõusid, see on välis- töölise sissetoomist, vaid on tõsine selles mõttes, et sunnib astuma vajalisi samme ja abinõusid võtma tarvitusele meie majanduselu ümberkorraldamise ja ka sotsiaalpoliitika alal.

Rahva kõrge elustandard on nii tööstuse kui ka põllumajanduse püsiva tegutsemise ja arengu eeltingimuseks. Toodud andmed aga näitavad, et meie majanduses, eriti põllumajanduses, tarvitatakse väga palju, 90.000 kuni 100.000 inimtööjõudu ainult hooajatöödeks, osaliselt või mitte otstarbekalt kasutatakse üle 100.000 (suurtalundites 41 tuh. per.-l., väiketalund. 42 tuh. ja väike- ja käsitööstuses 25 tuh.) inimtööjõudu. Siin on üks põhjusist, miks meie rahvusvahelisel andmeil elustandardi poolest pretendeerime viimaseile kohtadele ja mis meie tööstuse ja põllumajanduse arenemisele on tunduvaks takistuseks.

Ajutised töövoimalused on muutnud suure arvu töölisi rändtööliseks, kelle madalad palgad ja alaline tööotsimine ei võimalda töölisele enesele inimväärtet elatamist ega perekonna soetamist. Kui veel arvesse võtta meie halbu korteriolusid, eriti tööstusrajoonides, näit. põlevkivitööstuses, ja talundites, kus väga vähe leidub töölisele omaette kasutatavaid ruume, siis pole imestada, et jutud rahvaarvu tõstmisest ja „tühjadest hällidest“ on tagajärjeta.

On loomulik, et tööstuse areng, mis võimaldab püsivamat tööd ja paremaid palgaolusid, on nähtus, mida ei tohiks tõkestada ja millist teed on läinud ka teised põllumajanduslikud maad. Samuti on loomulik, et iga inimene, nii ka meie hooajatöölised, kaasa arvatud põllutöölised, omavad tungi püsivamate töö- ja elamisevõimaluste järele. Seda ei saa ega võigi tõkestada töötute armee loomisega välistöölise sissetoomise näol, ei liiklemisvabaduse piiramise ega muude poliitiseiliste abinõude tarvituselevõtmise soovitamise, mis looks teorjuse ajale sarnleva olukorra.

Meie põllumajanduses tarvitatakse odava inimtööjõu rohkuse tõttu võrreldes teiste maadega vähe masinate tööjõudu. Kui põllumajandus ei taha jääda tardunud seisukorda, siis tuleb kiires korras asuda põllu-

majanduse mehhaniseerimisele. Vastava riikliku plaani kohaselt, kus oleksid selgitatud ja uuritud läbi kõik võimalused, ei ole võimatu aja- ja olude kohaste mehaaniliste tööriistade töölerakendamine üleriiklikus ulatuses. See vabastaks suure arvu inimtööjõudu, mida võiks kasutada rohkem tasuvaimal majanduslikel aladel.

Ka väiketalundite asundustegevus jne. peaks vastavalt käsitlemisele tulema. Kui juba olemasolevais väiketalundis nii palju tööjõudu rahvamajandusele kaduma läheb, siis asundamine sohu ja rappa, mis nõuab kaunis suuri kulutusi, muutub küsitavaks otstarbe ja tasuvuse seisukohalt. Kas ei tuleks need rahalised ja füüsilised jõukultused suunata olemasolevate väiketalundite elujõulisemaks muutmisele? Põllutöölise palga- ja korteriolude parandamine on ülesanne, mille täitmiseks tuleks sõnaded tegele üle minna. Sundisid ju kehvad töötingimused meie 1500—2000 põllutöölise otsima tööd Lätis. Ei ole loomulik, kui töölisele, kel on kasutada toanurgakeses või aidas koht elamiseks, maksetakse palka, mis, söök ühes arvatud, teeks 30—50 kr. kuus ja nende palgatõusu arvestatakse keskmiselt 18% tol ajal, kus põllupidajate rahaliste sissetulekute suurenemist arvestatakse 41%-ni.

„Kus maksetakse palka ja korralikult toidetakse, on tööpakkumisi küllaldaselt,“ ütlevad põllutöölised, ja see on ka õige. Põllumajanduse arenguvõimalused on aga tihedasti seotud tööstuse arenguga ja siseturu ostujõuga.

Siseturu maht oleneb suurel määral rahva ostujõust. Rahva suurema enamuse ostujõu määrajaks on nende saadava teenistustasu, palga, suurus. Tööstuse areng on toonud küll muudatuse töölisele maksetava palga üldsumma suurusse, ja seda niivõrd, kui võrd on suurenenud töölise arv. Kuid eespool toodud ja olemasolevad andmed näitavad, et praegune töölise arv võrreldes kriisielsete aastate arvudega on tõusnud üle 30%. Kuid keskmine töölise tunnitasu möödunud aastal tõusis võrreldes eelmise

aastaga suurtööstuses, mehed ja naised kokku arvatud, 7%; kesktööstuses 3,2%, väike- ja käsitööstuses veelgi vähem. Samuti väga väikese % on tõusnud riigi- ja omavalitsuse ametnike, teenijate ja töölise teenistustasud ja sedagi ainult perekonnaabiraha arvel.

Elukallidus möödunud aastal, võrreldes eelmise aastaga, tõusis esmajärgulistelt toiduainetelt statistika-büroo andmeil 35—45% keskmiselt, üldine elumaksumuse tõusu keskmine oli kahe aasta jooksul 21%. Et tegelik elukalliduse tõus omakorda kaunis suuresti on lahkumisev meie ametlikust statistikast, on tõsiasi, kuid siiski näitavad toodud arvud küllalt selgesti, et üksiku palgasaaja ostujõud järjekindlalt ja tunduvalt langeb.

See langus avaldab esmajoones kõige suuremat mõju meie tööstussaaduste siseturu tarviduse vähenemisele. Siin peitub hädaoht tööstuse edaspidisele arengule. Ühtlasi tõestavad toodud andmed, et hoolimata töölise arvu tunduvalt suurenemisest tööstuses, on tööjõu pakkumisi küllaldaselt, mis on suutnud ära hoida palkade tõusu vastavalt elukalliduse tõusule. Tööjõu kauba hinna väärtus ei ole võrdset tõusnud teiste kaubahindadega.

Esimene Eesti põlevkivitööstuse kohta käivad andmed omalt poolt tõestavad seda. Veel enam, nad näitavad ka, kui aluseta on a.-s. Kiviõli töölise puuduse põhjendus. Möödunud aasta jooksul on tähendatud tööstuse tööle võetud 1881, sama aja jooksul on lahkunud 1246 töölise. Suur „lähikäik“ on tingitud põlevkivitööstuse palga-, töö-, ja korterioludest. Eriti on viletsad korteriolud. Tööstuse direktor hra Raud'i tõendusel oleks töölisi küllaldaselt, kui oleks anda aga kortereid.

Toodust nähtub, et on olemas küllaldaselt inimtööjõu reserve tööstuse tarviduste rahuldamiseks.

Selleks tuleks asuda tööstuse ja tööturu põhjalikule ja erapooletule uurimisele. Uurimise tulemuste põhjal oleks siis võimalik ka kogu tööjõu küsimust otsustada ja selgitada tööstuse arengu võimalusi.

Majanduslik ringvaade

Tekstiilkaupade hindu kavatakse tõsta.

Üksvahe paistis, nagu oleks see kavatus ära langenud Majandusministeeriumi pealekäimisel. Nagu selgub, on see siiski päevakorras. See oleks uueks suureks tõukeks elukallidusele, mis nii-kui-nii on tõusmas, — ja võib kahelda, kas meie tarvitaja pole siis sunnitud oma ostusid vähendada. Sel puhul ei võida töösturid hinnatõusust, vaid kaotavad, sest töötamine lattu on ettevõtetele kõige kardetavam. Teiselt poolt on tarvitajaskond õigustatud nõudma, et toorainete hinnatõusule ei järgneks kaupade hinnatõusu, — sel lihtsal põhjusel, et toorainete hinnalanguse ajal pole ju alandatud kaupade hindu. Siis lõigati suured kasud, ja on ainult loomulik, kui praegune toorainete hinnatõus jääb ette-

võtjate kanda. Tarvitaja koorma tõstmise pole õigustatav.

On huvitav märkida, et hinnatõusu kavatus tõstis uuesti päevakorda tekstiiliettevõtete bilansside küsimuse. Nimelt on „Uus Eestis“ avaldatud (20.4) majandusringkondadest lehele tulnud kiri, kus muuseas juhitakse tähelepanu, et puuvillatööstuste suured kasud on läinud nende varanduste täielikuks amortiseerimiseks, s. o. ettevõtjad on tarvitaja taskust välja võtnud peaaegu kõik summad, mis on tööstusse paigutatud. See tähendab siis, et Kreenholm on tarvitajaskonna poolt „välja ostetud“, kusjuures käitise seisev osa, mis on muutunud kivi- ja metallihinnikuks, on arvestatud oma endise väärtuse järgi. Amortisatsioonimäärased tuleb vähendada, ja siis jat-

kub võimalusi nii hindade alandamiseks kui palkade tõstmiseks.

Välistöölise küsimusest toob M. Kp. „Päevalehes“ (29. 4.) rea asjalikke mõtteid.

M. Kp. aga põhjalikult eksib, kui ta arvab, et meil puudub põllutöölise palkade allalõmisme hädaoht, poola töölise võistluse tõttu, „sest võrreldes poolakatega tuleb meie oma põllutöölisi pidada ikkagi kvaliteet-tööliseks“. Tegelikult on olukord säärane, et põllutöölise palgad on juba langenud paljalt ajalehtede informatsiooni põhjal. Võib ütelda veel rohkem: välistöölise sissetoomise tõeline otstarb näibki seisvat selles, et hoida madalal Eesti põllutöölise palku. Riigi majandusnõukogu otsus kõneles küll välistöölise impordist kui erandjuhtumist, pole aga ette näha, et Põllutöökoda sellest tulevikuski loobuks. Ka pole ametlikult seletatud, et välistöölise sissetoomine on mõeldud erandina. Samuti on ekslik M. Kp. väide, et välistöölise sissetoomist „võetakse võrdlemisi rahulikult vastu“.

Jälle bilansside võltsimine. Lõuna-Eesti Eksporttapamajade ülevõtmisel uue monopoolse keskuse kätte ilmnes, et ettevõtte juhatuse võltsis juba aastaid bilansse ning et ettevõtte oli kaks raamatupidamist: üks tõeline, teine maksuinspektori ja avalikkuse tarvis. See sündis muidugi kasude peitmiseks, ja huvitav on, et sellega peidetud kasud saavutati peamiselt just kriisiaastail. Siin pole väga palju imestada, kuna kriisiajal arendati riiklikke juuremaksusid lihaekspordile.

Juba Citroni „ärisaladuste“ avastamise ajal oli töölise poolt juhitud tähelepanu sellele, et ega Citron ainuke pole, kellele raamatute võltsimine on tavaliseks „äri võtteks“. Seepärast nõudsid töölised tööstuse sisulist kontrolli. Lõuna-Eesti Eksporttapamajades kogemata ilmsikstulnud võltsimine on uueks väiteks selle kohta. Oleks kõikide ettevõtete, või vähimalt tähtsamate ettevõtete raamatud niisama põhjalikult käsile võetud nagu see sündis L.-E. Eksporttapamajades, poleks vist „üllatusi“ vähe. Loomulikult ei saa pimedalt uskuda ka andmeid, millega töötülide lahendamise komisjonis põhjendatakse töölise nõudmistega tagasilükkamist.

Tekstiiltöölise palgad korraldamisele. Kreenholmi töölise nõudmine palkade tõstmiseks 7 sendi võrra tunnis nihutab jälle esiplaanile tekstiiltöölise palgaküsimuse. On ju teada, et seal on palgad väga madalad ja kuna tekstiiltööstuse osatähtsus Eestis on väga suur, mõjub see kaudselt ka üldisele palgatasemele. Kuna tekstiiltöölise praegused palgad on kujunenud tööpuuduse surve ja olukorras, kus töölikond oli peagu täiesti organiseerimata, on nad palju madalamad kui

tööstuse kasud võiksid võimaldada. Töölise organiseerimisega tekib paratamatult küsimus, kuidas kohandada palgad enam inimväärse elu nõudmistele; elumaksumuse tõus teeb küsimuse veel teravamaks.

Võib aga arvata, et asja viimine töötülide lahendamise komisjoni pole kõige parem viis palkade korraldamiseks. On ju teada, et komisjoni otsused kujunevad väga juhuslikuks ja nende täitmine on sageli raske. Samuti käivad nad vaid nende käitiste kohta, kus töötülid on tekkinud, — nii et peab tulema rida töötülide, mis läheksid kõik üksikult komisjoni lahendamisele. Suur segadus, mis sellest tekib, on tülikas nii töölisele kui tööandjale, — ja seepärast paistab loomulikuna, kui mõlemad pooled püüaksid omavahel kokku leppida palkade korraldamise kohta kogu tööharu ulatuses. Tekstiiltöölise Ühingu poolt ongi vastav ettepanek Üleriiklikule Töösturite Ühingu teatud. Töösturite vastus ei ole veel teada. Kui see vastus peaks olema eitav, siis langeb neile ka vastutus kokkuleppe katse nurjumise eest. Ja kui tulevad töötülid, siis peab Eesti avalik arvamine otsustama, kas on õigustatud tekstiiltööstuse arendamiseks kantud ohvrid, kui see tööstus oskab ajada ainult madalate palkade ja kõrgete hindade poliitikat.

Omaltpoolt loodame, et küsimus on lahendatav asjaliku ja vabatahtliku kokkuleppega.

Kuidas jääb Narva kosega? Eesti elektrifitseerimise kavand on Rahvuslikus Jõukomitees juba valmimas. Nagu avalikkusele on teatavaks tehtud, kavatakse varustada Eestit elektriga kuuest jõujaamast, ja nimelt Ella-maast, Tallinnast, Ulilast, Kehrast, Tori-Leevi ja — Virumaa elektri a.-s. jõujaamast. See Virumaa elektri a.-s. oli omal ajal loodud, et kiskuda Narva koske erakätesse ja takistada selle suuremaulatuslikku kasutamist riigi poolt. Vahepeal on aga riik ise saanud selle seltsi osanikuks. Huvitav oleks teada, kui laias ulatuses mõeldakse nüüd kasutada kose jõudu Eesti majanduse varustamiseks odava energiaga? Pole ju lubatav, et jääks tarvilikult kasutamata säärane suur võimalus tööstuse organiseerimiseks nagu Narva kosk oma suurte energia tagavaradega.

Töölise palgatõus on rahvamajandusele kahjulik — nii seletas Kiviõli direktor Meerits E. Majandusteadlaste Seltsi koosolekul 4. mail. Tema referaadi teemaks oli: „Väliskapital Eesti rahvamajanduses“. Temalt küsiti, mis kasu on väliskapitalist, kui tema tegevuse tagajärjel ei parane töölise palgatase; pealegi kus püütakse rakendada tööle välis-tööjõudu, nii et ka tööleidmise võimalused Eesti töölisel ei tohi tõusta? Sellele küsimusele jäi härra direktor vastuse võlgu.

A. Renning.

Ringvaade Tööliskoja tegevusest

Koja üldkoosolek.

Tööliskoja üldkoosolek peetakse laupäeval, 22. mail 1927. a., kell ½10 homm. koja ruumies järgmise päevakorraga:

1. Koja tegevuse aruanne 1936/37. a.
2. Koja kassa-aruanne 1936/37. a.
3. Töölisvanemate ja valijasmeeeste konverentsiga seoses olevaid küsimusi.
4. Koosolekul algatatud küsimusi.

Koja juhatus

on pidanud aprillikuus 2 koosolekut, kus on läbi arutatud ja otsustatud 30 küsimust.

Koja sotsiaalpoliitilised algatused.

Riigitöölise teenistusvanuse küsimus.

Praegu kehtiva korra järgi ei arvestata riigiteenijate teenistusvanusetasu maksmisel teenistusaega, mis riigiteenija enne riigiteenijate tasude seadusele alluvale teenistuskohale asumist on töötanud kuupalgalise riigitöölisena. Kuna see olukord tundub olevat ebaõiglane, sest töö laadi järgi ei erine mõlema-laadiline töö kuigi oluliselt, siis koda esitas majandusministrile märgukirja Riigiteenijate tasude seaduse vastavasisuliseks muutmiseks.

Meistrite, tehnikute ja õppinud tööliste koda.

Nimetatud koja loomise küsimuse uuesti päevakorda tõusmisega on koja juhatus esitanud majandusministrile märgukirja, toonitades sellise koja mitteloomise vajadust. Vabariigi valitsus on ühinenud koja nimetatud seisukohtadega ja on meistrite, õppinud tööliste ning tehnikute koja loomise kavatsusest loobunud.

Välistöölise sissetoomine põllumajandusse.

Teatavasti langetas riigi majandusnõukogu eitava otsuse välistöölise sissetoomise küsimuses tööstusse, eriti kaevandusisse, leidis aga, et erandlikult võiks olla lubatav välistöölise sissetoomine põllumajandusse.

Koja juhatus ei leidnud mitte võimaliku olevat ühineda nende seisukohtadega ja esitas vastavasisulise märgukirja vabariigi valitsusele, eitades täieliselt välistöölise sissetoomise vajadust ka põllumajandusse.

Selles märgukirjas on öeldud kokkuvõttes järgmist:

Põllumajandusse välistöölise sissetoomine tähendaks tegelikult riigi majandusnõukogu põhimõttelise otsuse tühistamist, kuna see välistöötajate kasutamise alal asus teatavasti põhimõtteliselt eitavale seisukohale. Sellega aga luuakse ka edaspidiselt pretsedent eesti tööliste palkade allasurumiseks odava välistöötajate kaudu. See on seda lubamatut, et praegusel ajal, millal eesti tööline võis ja oli õigustatud ootama ja nõudma oma olukorra parandamist, ta peab taluma välistöölise sissetoomise kaudu oma olukorra halvendamist.

Ei ole ka põhjendatud väited, et Eestis oleks puudus tööstusest. Kui Põllutöökoda seda siiski väidab, siis need väited ei vasta tõsioludele ja on üldse seni jäänud kontrollimatuks. Need andmed, mida Põllutöökoda on saavutanud oma tööborside tegevusest, ei anna mingisugust alust järelduste tegemiseks, sest töölistel puudub usaldus — ja see on ka loomulik — tööandjate poolt organiseeritud töövahetamise vastu ja nad end neis ei registreeri.

Majanduspoliitika loomulikuks sihiks peab olema rahvamajanduse rajamine Eesti oma töötajale, selle otstarbekohane rakendamine, rahva elatistaseme tõstmine.

Kaheksatunnilise tööpäeva kaitse.

Viimasel ajal on tehtud mitmesuguseid algatusi kaheksatunnilise tööpäeva põhimõttest loobumiseks tööpäeva pikendamise suunas. Seni on vastavad taotlused olnud kaheksatunniliseks.

Esiteks on taoteldud teatavais tööharudes ületundide piiramise keelu kaotamist ja teiseks on algatud aktsiooni ületundide tasu kaotamiseks.

Esimene katse on annud tulemusi, ja ületundide piiramine on vastava dekreediga reas tööharudes kaotatud. (Vt. käesolevas numbris „Uusi sotsiaalseadusi“.)

Kaalunud mõlemaid küsimusi, Töölisvoja juhatus esitas sotsiaalministrile vastava märgukirja, milles toonitatakse järgmist:

Töölistkoda asub eitavale seisukohale ületundide piiramise keelu kaotamise asjus kaalutusel, mis tingivad kinnipidamise kaheksatunnilise tööpäeva põhimõttest. Selle tõttu osutub paratamatult vajalikeks ületundide alal endise korra uuesti kehtimapanek. Seni aga, kui on kehtiv uus kord ületundide alal, on vajaline, et suurenevate ületundide tõttu tööjõu kallinemise vältimiseks tööandjad mitte ei asuks karpima tööliste põhitöötasusid, eriti aga on see lubamatu riiklikes käitistes (ehitusturba tööstus). Teiseks on ka karta, et tööandjad, selleks, et pääseda mööda ületundide tasu maksmisest, asuvad massiliselt selles osas seadust rikkuma. Et seda võimalust vältida, on vajaline, et tööinspeksioon asuks teostama süstemaatilist kontrolli Tööstuslikude käitiste tööaja seaduse täitmiseks ületunnitööde tasude osas.

Mis puutub kavatsusesse ületunnitööde tasu üldse kaotada, milline kavatsus on alustatud Kaubandus-tööstus-, Majaomanikkude-, Käsitööstus- ja Inseneridekoja poolt, siis selle kavatsuse vastu Töölistkoda on võtnud kategooriliselt eitava seisukoha. Selle kavatsuse teoks saamine tähendaks täielist loobumist kaheksatunnilise tööpäeva põhimõttest ajal, millal kogu maailmas tehakse pingutusi 40-tunnilise tööajadala kehtimapanekuks. Tööaja määravad rahvatervishooldlikud, kultuurilised ja rahvamajanduslikud kaalutlused. Tööintensiivsus, tööproduktiivsus ja kultuurilise taseme tõus tingivad paratamatu vajaduse tööpäeva lühendada, mitte seda pikendada. Seepärast on vajaline kindlasti rõhutada, et nimetatud koda algatusel ei tohi olla mingeid reaalseid tulemusi.

Härra sotsiaalminister kinnitas, et temale on Töölisvoja seisukohad eeltoodud küsimuses üldiselt vastuvõetavad. Kuid tema ei leia siiski praegu võimaliku olevat astuda samme kehtimapanend dekreedi muutmise algatamiseks.

Olgu tähendatud, et ületundide piiramise kaotamise asjus teatud tööharudes sai koda esmakordselt informatsiooni alles pärast vastava dekreeidi andmist, mis pärast koda ei saanud ka varem oma seisukohti selles küsimuses avaldada.

Kruntide täisehitamise küsimus Tallinnas.

Majaomanike Koda on pöördunud Töölisvoja poole palvega toetada nimetatud koja ettepanekut Tallinna linnavalitsusele selles, et

suurendada linnaärtes kruntide täisehitamise protsenti, eriti aga tõsta puumajadega täisehitamise protsenti. Koda asus selles küsimuses eitavale seisukohale, kuna esiteks ei ole soovitatav soodustada puumajade ehitamist, arvestades asjaolu, et puuehitusmaterjal on palju kasulikumalt rakendatav teisel, ja teiseks ei ole ka soovitatav linnaärte liigne täisehitamine, arvestades vajadust rohelise vöö järele, eriti linnaärtes.

Koja nimetatud seisukohad on teatatud Majaomanike Kojale ja Tallinna linnavalitsusele.

Hinnaalandusega sõit palgalise puhkeaja kestusel.

Koda on korduvalt toonitanud, et palgalise puhkeaja kestusel peab olema võimaldatud raudteel hinnaalandusega sõit mitte ainult töölisele, vaid ka nende perekonnaliikmeile, eriti lastele ja abikaasale, kes kuuluvad selle töölise ülalpidamisele. Kuna puhkeaja produktiivne kasutamine eeldab töölise lahkumist puhkuseks linnast ja kuna puhkusetasu maksetakse nii-kui-nii madala põhitöötasu järgi, siis on nõutav, et ka töölise perekonnaliikmed saaksid kasutada palgalise puhkeaja kestusel raudteel 50%-lise hinnaalandusega sõitu.

Seni teatavasti said palgalise puhkeaja jooksul raudteel hinnaalandusega sõitu ainult vastavad töölised ise kasutada, ja sedagi ainult 1. mai ja 30. septembri vahel, kuigi palgalist puhkust antakse 1. jaanuari ja 1. oktoobri vahel.

Sõidutariifi vastavaks muutmiseks koda esitas märgukirja tariifinõukogule ja koja peasekretär käis veel teedeministri abi jutul, et mõjutada küsimuse vastavasisulist lahendamist.

Apteegi- ja rohuasjanduse korraldamise seaduse eelnõu.

Sotsiaalministeeriumis on valminud apteegi- ja rohuasjanduse korraldamise seaduse eelnõu, milles on nähtud ette ka haigekassade apteekide pidamise kord. Selle kava kohaselt saaksid vabamüügi-apteekide pidamist jätkata ainult need haigekassad, kellel juba seaduse kehtimahakkamisel on olemas vabamüügi-apteegid. Kuna uus haiguskindlustuse seadus veel ei ole valminud ega ole teada haigekassade edasisi kohustusi ravikorralduse alal, siis koja arvates tuleb selle seaduse andmisega oodata kuni uue haiguskindlustuse seaduse kehtimahakkamiseni. Vastav seisukoht on ka Sotsiaalministeeriumile tehtud teatavaks.

Tööturu uurimise komitee.

Tööliskoja poolt on välja töötatud ja esitatud majandusministrile Tööturu uurimise komitee seaduse eelnõu. Selle eelnõu kohaselt luuakse Majandusministeeriumi juure tööturu uurimise komitee, mille ülesandeks oleks eriti tööjõu praeguse rakendusmäära selgitamine, majandusarengu võimaluste uurimine tööjõu varustuse seisukohalt, majanduspoliitika plaanikindlusele kaasaaitamine,

kutselise ettevalmistuse õige suunamine ja töövahetalituse järelevalve. Komitee ülesanded oleksid nõuandvad ja komitee koosneks vastavate asutuste ja organisatsioonide esindajaist.

Rahvamajade küsimus.

Sihtasutuse Tartu Rahvamaja põhikirja muutmine on selles suunas kavatsusel, et sihtasutuse nõukokku määraks tööliste esindaja Tööliskoda senise Tartu Töölisühingute Keskliidu asemel. Tööliskoda ise aga selles suunas mingeid samme ei ole astunud ega ole ka vähimalgi määral huvitatud sellest, et Tartu Töölisühingute Keskkliit jääks ilma sihtasutuselt saadavast toetusest. Koja arvates peaks Tartu Töölisühingute Keskkliidule ka edaspidi jääma täiel määral püsima sihtasutuselt saadav toetus.

Ka sihtasutuse Tallinna Rahvamaja põhikirja on muutmiseks. Siin aga on Tööliskoda huvitatud, et ta saaks ruumid koos teiste töölisorganisatsioonidega tulevases Tallinna Rahvamajas ja et Tööliskoda saaks saata oma esindaja ka sihtasutuse nõukokku.

Tööliskoda ja Konjunktuurinstituut.

Koda pöördus Konjunktuurinstituudi direktori poole taotlusega, et koda valitaks Konjunktuurinstituudi alatiseks liikmeks.

Kontakt koja valijatega.

Koja esindajad töölise koosolekui.

Koja esimees J. Kurvits kõneles Eesti-maa Autojuhtide ja Mototehnikute Ühingu 20. aastapäeva pidustusil 25. aprillil s. a., andes üle sel puhul koja tervitused, ja 11. aprillil E. Raudteelaste Ühingu 10. aastapäeva aktusel. Koja peasekretär I. Rebane kõneles 13. aprillil Ginovkeri töölise üldkogu koosolekul Tööliskoja tegevusest ja töölise töölepingute seadusest, 20. aprillil J. Saare metallitööstuse töölise üldkogu koosolekul Tööliskoja tegevusest ja töölisevanema ülesandest, 23. aprillil Kave töölise üldkogu koosolekul samal teemal, 26. aprillil Tallinna Trükitöölise Ühingu töölise üldkogu seadusest, ja 27. aprillil Eesti Tekstiiltöölise Ühingu Tallinna osakonna koosolekul samal teemal, 18. aprillil Kiviõlis kaevandustöölise töölisevanemate konverentsil töölisevanemate seadusest ja 25. aprillil Pärnus töölisevanemate, Tööliskoja valijameeste ja ametiühingute esindajate koosolekul Eesti tööõiguse arengu suundadest. 30. aprillil peasekretär viibis koja ülesandel Tartus ja 1. mail Aegviidus E. Trükitöölise puhkekodu avamisel. Abiesimees F. Kauks kõneles 18. aprillil Kaevandustöölise töölisevanemate konverentsil Uuest haiguskindlustuse seaduse eelnõust kaevandustöölise huvide seisukohalt ja viibis 1. mail Aegviidu E. Trükitöölise Liidu puhkekodu avamisel koja ülesandel, andes üle koja tervitused ja võttes osa nimetatud liidu kongressist 2. mail sealsamas. Koja sotsiaalpoliitilise toimikonna liige L. Johnson kõneles 4. aprillil Narvas E. Tekstiiltöölise Ühingu Narva osakonna koosolekul sotsiaalkindlustusest, 11. aprillil Narvas Lina-

vabriku tööliste üldkoosolekul samal teemal ja 18. aprillil Tallinnas Balti Puuvillavabriku tööliste üldkoosolekul samal teemal. Koja liige A. Anijago kõneles 4. aprillil Narvas E. Tekstiiltööliste ühingu Narva osakonna koosolekul teemal töölised ja ühistegevus ja 25. aprillil Kreenhelmi tööliste üldkoosolekul kohaliku tööliskonna päevaküsimusist ja Tööliskoja ülesandeist. Koja liige A. Saul kõneles 11. aprillil Tartus ja 25. aprillil Tapal raudteelaste koosolekul Tööliskoja tegevusest ja uutest sotsiaalseadusist. 18. aprillil andis koja liige V. Ado Balti Puuvillavabriku tööliste üldkogu koosolekul ülevaate Tööliskoja tegevusest. 2. mail kõneles koja ülesandega E. Tekstiiltööliste ühingu esimees E. Kadakas Narvas kohalike töölisesindajate koosolekul tööliste päevaküsimusist ja 18. aprillil viibis Tööliskoja liige O. Koplus koja ülesandega Tartus ehitus- ja puutööliste kongressil, andes üle koja tervitused ja mainides olulisimat koja seisukohtadest ehitus- ja puutööliste alal.

Pealeselle on koja esindajad pidanud Tallinna Rahvaühikoolis aprillikuus kokku 6 loengut. Seega on koja esindajad kõnelnud koja ülesandega aprillikuus 27 korral.

Tallinna töölisvanemate ja valijameeste koosolek toimus kesknädalal, 5. mail s. a. Koosolekust võttis osa umbes 100 töölisvanemat ja valijameest. Referencerisid J. Kurvits: Tööliskoja tegevusest; L. Johanson: Tööpäeva lühendamisest, ja O. Koplus: Rahvuskogu tegevusest. Läbirääkimiste all käsitleti mitmesuguseid tööliskonna päevaküsimusi.

Juriidiline nõuanne.

Märtsikuus on juriidilist nõuannet koja büroos, mida annab teatavasti koja peasekretär, kasutatud 94 ja aprillikuus 131 korral. Seega näitab juriidilise nõuande kasutamine pidevat tõusu, mis tõendab selle algatuse suurt elulisust. Juriidilist nõu sekretär annab äripäeviti, peale laupäeva, õhtuti kella 5—7.

Välismaa ringvaade

40-t. töönädal U.-Meremaal

Möödunud aastal pandi kehtima U.-Meremaal uus vabrikuseadus, mille järgi kõikides vabrikutes on teostatud 40-t. töönädal. Töö ei või kesta üle 8 t. päevas ega üle 4½ t. vahet pidamata, kusjuures vaheaeg peab olema vähimalt ¼ tundi. Naised ja alaealised ei tohi töötada ajavahemikus õhtul kella 6-st hommiku kella 8-ni ega pühapäevadel. Erand on tehtud meiereidele, kus töötab üks või kaks töölit.

Seaduse jõusseastumisel ei tohi ühtki töölit vallandada ega nende palku vähendada põhjusel või ettekäändel, et uus seadus lühendas tööaega.

Palga alamääradeks töölitele 6 esimese kuu jooksul määratakse 15 šillingit nädalas. Palk tõuseb iga järgneva 6-kuise perioodi järele 4 šillingit nädalas. 3-aastase teenistuse järele ei või palk olla vähem kui 2 naelsterlingit nädalas.

Täispalk maksetakse ka aasta kestes üldiste eriliste pühade eest. Töölised, kes neil puhkepäevadel on summitud tööstuse erilise iseloomu tõttu töötama, on õigustatud saama kahekordse tasu. Erand on siin tehtud 1—2 töölisele töötavaile meiereidele.

Tööliskaitse ümberkorraldus Belgias

Belgias teostati möödunud aastal tööinspektsiooni ümberkorraldus. Töö- ja sotsiaal-

ministeeriumi juure asutati iseseisev osakond, mis koosneb tehnilisest, sotsiaalsest ja meditsiinilisest büroost ning tööliskaitseoskonnast. Peale eelnimetatute asutati eriline büroo tööandjate ja tööliste vahelise koostöö küsimuste jaoks. Tehnilise büroo personaal koosneb tehnilisest inspektoreist ja tehnilisest (töökaitset tundvaist) töölisdelegaatidest. Uue asutuse keskvalitsuse ülesandeks tehti tööliste elu ja tervise kaitse uute eeskirjade koostamine ja olemasolevate muutmine, samuti kõigi tööõnnetuste põhjalik uurimine ja abinõude leidmine nende vältimiseks tulevikus. Uuel osakonnal on suur laboratoorium, kus katsetatakse uute ja tervisele paremate tööviisidega tööstuslike kaitsete jaoks.

Osakonnale alluvad piirkonnad, kus juhtideks on insenerid, kellele alluvad töökaitseinsenerid ja tööliste poolt delegeeritud asjatundjad.

Töökaitseoskogu koosneb pariteetsel alusel tööandjate ja töölisorganisatsioonide esindajast, kusjuures esimeheks on osakonna peadirektor ja nõukogu ülesandeks on teha ettepanekuid uuteks tööõnnetusi vältivateks määrusteks.

Sellase uue korralduse loomine Belgias näitab kujukalt, millist suurt tähelepanu pühendatakse välismaal töökaitsele.

Uusi sotsiaalseadusi

Tööstusliikude kaitiste tööaja seaduse muutmise seadus.

Riigivanema poolt dekreedina kehtima pandud Tööstusliikude kaitiste tööaja seaduse

muutmise seadus (hakkas kehtima 12. aprillist s. a.) toob muutusi senisesse korda ületundide alal.

Nimelt võiakse edaspidiselt teha piiramatult ületunde:

a) kesktööstuslikes käitises, tööde puhul, mis on pooleli normaaltööpäeva lõppemisel, kui tööde toojad ootavad käitises töö valmisaamist,

b) turbalõikamisel, pressimisel, kuivatamisel, kogumisel ja kuhjaladumisel,

c) savikivitööstuses, kus töötatakse ilma kunstliku kuivatusega, ajal, millal plonnide kuivatamine vabas õhus on võimalik ja

d) ehitustöödel ajavahemikul 1. aprillist 1. oktoobrini.

Nende tööde kohta võiakse töölisega lepingu sõlmimisel leppida kokku, et need tööd on töölisega sunduslikud; sellane kokkulepe peab olema kirjutatud palgaraamatusse. Igal juhul on aga sunduslik nende ületunnitööde tasumine vähimalt 50% kõrgemalt kui normaalaja töö.

(R. T. 29 — 1937, art. 277.)

Välismaalaste teenistusloast või teenistusespidamise loast vabastamise määruse täiendamise määrus.

Nimetatud määruse alusel vabastatakse teenistusloast või teenistusespidamise loast, mida üldreeglina välismaalasilt nõutakse, Põllutöö-

koja poolt Eestisse põllutöödele toodud välismaalased.

(R. T. 34 — 1937, art. 321.)

Eriveotariif raudteel põllutööliste, nende kraami ja perekonnaliikmete veoks

annab töökoha lähimasse raudteejaama ja tagasi sõites 75% sõiduhinna alandust. Sõiduhinna alanduse saamiseks peavad sõitjad olema varustatud Põllutöökoja poolt välja antud vastava tunnistusega. Põllutöölise kraam kuni 500 kg veetakse kaubasaadetisena 50% hinnalalandusega raudteel. Käesolev eritariif on kehtiv 1. aprillist kuni 30. novembrini.

(R. T. 35 — 1937, art. 335.)

Töövõimetuse ja vanaduse vastu kindlustamise seaduse

eeltöödega on nüüd jõutud niikaugemale, et vastav ministeeriumide vaheline komisjon on asunud selle seaduse põhilauseid läbi vaatama.

Tööliste palgalise puhkeaja seadust

uuel kujul ei ole oodata enne käesoleva aasta sügist. Selle tõttu toimub käesoleval suvel puhkuse andmine ikka veel vana korra järgi.

I. R.

Käitiste elu

Tallinn

Tallinna linna käitised

Linna trammi käitises toimusid töölisnõukogu ümbervalimised 1. aprillil. Seitsmest ülesseatud kandidaadist valiti kaks, kuna teised seaduses ettenähtud tarvilist arvu hääli ei saanud. Järelevalimistel, mis peeti 5. aprillil, valiti häälteenamusega kolmas töölisnõukogu liige.

Valimiste kohta esitati protest tööinspektorile, milles põhjusena toodi asjaolu, et kolmest valimiskomisjoni liikmest kaks olid olnud valimiskasti juures hääletuse ajal ja et valimiskastiga on komisjon käinud erakortoris. Tööinspektor jättis protesti tagajärjeta ja kinnitas vilimised.

*

Trammi juhataja saatis töölisnõukogule seisukoha avaldamiseks liiklejate alal töötajate kohta käiva sisekorramääruse kava. Kava oli ette nähtud 9-tunniline normaaltööpäev 5-päevase nädala juures. Kuna aga praegustes palgalepingutes on kehtimas 8-tunniline normaaltööpäev ja uue tööaja suhtes ei ole veel kokkulepet, jättis töölisnõukogu kava läbi vaatamata.

Samal ajal esitas trammi juhataja ka uue sisekorramääruste kava trammi käitistes töötajate kohta. Et praegu kehtivusel olev sisekorramäärus on kinnitatud jaanuarikuus k. a. tööinspektori poolt ja on kooskõlas kehtivate töökaitse seadustega, siis näib, et ainsaks põhjuseks uue kava esitamiseks oli, et kustutataks sisekorramäärustest puhkuse kord ja suurte puhade tasusid käsitlevad §§-id.

Kuna uus kava halvendab endisi töötingimusi, siis töölisnõukogu asus selle kava suhtes eitavale seisukohale.

*

Ehitusosakonna käitises juhatause poolt esitatud sisekorramääruste kava jättis tööinspektor kinnitamata, sest ainult üks § oli selles seadusega kooskõlas.

Käitise juhataja on annud lubaduse, et need töölisel, kes talvel töötasid avalike töötasude normidega, viiakse 1. mail üle suvistele palganormidele, s. o. 22 senti tunnis ja mõnele üksikule rohkem.

Tall. Omav. Tööliste ja Teenijate Üldühingu juhatause kutsel peeti linna ettevõtete töölisnõukogude ühine koosolek 23. aprillil. Koosolek otsustas pöörduda linnavalitsuse kaudu volikogu poole, et linna tööliste ühtlustataks lasteabiraha ja teenistusvanuse tasu normid linna ametnikele ja teenijatele juba maksetavate või kavatsusel olevate normidega.

Asuti seisukohale, et kõigis linna käitises tuleb kanda palgaraamatuisse või sisekorramäärustesse praegu ühepoolse soodustusena maksetavad tasud ja palgalise puhkuse andmise kord. Otsustati ka andmeid nõutada sotsiaalministeeriumist selle kohta, kui kaugemale on edenenud eeltööd omavalitsuse tööliste riigi omavalitsuse teenijate ja riigitööliste pensioniseaduse alla arvamiseks.

Praegune omavalitsuse tööliste seisukord on väga ebamäärane sellepolest, et pensioniseaduse alla nad ei kuulu, olgugi et nad samuti kui teenijad oma tööjõu annavad omavalitsusele.

Eestimaa Autojuhtide ja Mototehnikute Ühing 20-aastane.

Pühapäeval, 25. aprillil, pühitses Eestimaa Autojuhtide ja Mototehnikute Ühing oma 20 aasta juubelit.

Juubeliaktus peeti Mustapeade Klubi ruumides, mispuhul avar saal oli tungil täis ühingu liikmeid ja kutsutud külalisi.

Pärast Tallinna Töölistemuusika Ühingu orkestri ettekannet avas aktuse Eestimaa Autojuhtide ja Mototehnikute Ühingu esimees. Aktusekõne pidas ühingu asjaajaja A. Maikallo, kes andis ülevalate ühingu tegevusest ja arengust möödunud 20 aasta jooksul.

Tervitusi ütlesid Töölistekoja poolt esimees Joh. Kurvits, Eestimaa Töölisühingute Kesklidu ajutise juhatuselt poolt J. Jalaja. Peale nende Eestimaa Autojuhtide ja Mototehnikute Ühingu osakondade esindajad Tartust, Narvast, Rakverest, Kuressaarest ja Võrust, kusjuures Rakvere ja Tartu osakondade esindajate poolt löödi juubilari lipuvardasse mälestusnaelad. Autoomanike Ühingu esindaja andis ühes tervitustega üle kunstipäraselt väljaõmmeldud miniatuur-mälestuslipu. Peale suuliste tervituste oli saabunud õnnesoove kirjalikult ja telegraafi teel nii kodu- kui ka välismaalt.

Aktus lõppes Mendelsohni võimsa piduliku marsiga.

*

Õhtul kell 7 koguneti samadesse ruumidesse ühisele koosviibimisele, mis kestis lõbusas ja sõbralikus meeleolus üle kesköö.

Rohkete sõnavõtude hulgas tuletati meele möödunud aegu ja austati vanu ühingu veteraane ning asutajaid. Ühingu esimees andis üldiste kiiduvalduste saatel üle ühingu poolt tänutäheks K. Lepikule väärtusliku portsigari ja A. Roosbaumile taskukella. Nendest on esimene olnud vahet pidamata ühingu juhatusel liige 19 aastat, olles korduvalt esimeheks, ja teine on olnud 15 aastat juhatusel liige ning kauaaegne laekur.

*

Nagu kõigil teistel kutseühinguil on ka Eestimaa Autojuhtide ja Mototehnikute Ühingul tulnud enne läbi elada palju raskusi ja ületada takistusi, kuni on jõutud praeguse olukorrani.

Ühingul oli 1917. a. liikmeid 91, 1927. a. 247 ja praegu, 20 aasta möödudes, on ühingu liikmete arv 1500. Ühes liikmete arvu kasvamisega on paisunud ka varanduslik seisukord. 1927. a. hinnati ühingu varandusi 1532 kr. 41 s., 1937. a. aga 13.299 kr. 4 s. Seega on ta meie oludes üks tugevamaist kutseühinguist nii liikmetearvult kui ka varanduslikust küljest.

Omalt poolt soovime Eestimaa Autojuhtide ja Mototehnikute Ühingule palju õnne ja edu edaspidiseks tegevuseks!

A.-s. Kopli kinnisvarade valitsus.

Nimetatud käitistes töötab 51 töolist, nendest on enamik oskustöölised. Praegu käivad läbirääkimised töötasu tõstmiseks 25% võrra. Koplis on toiduained 10—15% kallimad kui linna turul. Kuigi sügisel on toiduainete hinnad madalamad, siiski ei saa tööline midagi tagavara's osta, sest Kopli barakkides pole

selleks ühtki vanipaika. Möödunud aastal ehitati küll barakkide fõhadesse kappe, kuid needapid ei sünni toidu mahutamiseks. Ka puukuurid on nii väikesed, et mahutavad vaevalt 1 meetri puid.

Kinnisvaravalitsuse juhatus pidi võtma arutusele töötasu tõstmise küsimuse. Vastavale koosolekule oli kutsutud ka töölisanem. Hiljem teatati, et koosolekut siiski ei peeta ja oodatakse ära teedeministriumis valmivad palgaredelid, mille kohaselt normeerida Kinnisvara töölise palku.

Tööline.

Balti Puuvillavabrik.

18. aprillil 1937. a. oli korraldatud kino Ars'i ruumes a.-s. Balti Puuvillavabriku käitise töölise üldkogu koosolek. Koosolekul esines aruandega töölisanõukogu, Töölistekoja aruande andis kõja liige A. d o, sotsiaalküsimustest kõneles L. J o h a n n s o n. Organiseerimise küsimusi käsitles E. Kadakas. 1250 töölisest oli kokku tulnud 500 ümber. Töölisteanõukogu aruandes toodi ette mitmeid puudusi, mis käitises valitsemas ja millele mitmel korral on tähelepanu juhitud. Edasi selgus, et töölise vallandamisi ette näha ei ole, kui turu olukorras ei tule muutusi, samuti puuduvat käitise juhatusel „väljavaated“ töölise palkade tõstmiseks, kuna käitise töölise palgad ei olevat madalamad tekstiilkäitiste keskmisest, sest 1936. aasta keskmine tunnitasu olevat 27,7 senti ja elatusmaksumus 1936. a. olnuvat 16,2% madalam 1929. a. omast. Seetõttu ei olevat vajadust palku tõsta.

Töölistekoja aruanne kiideti heaks. Võeti vastu resolutsioon, milles toonitatakse, et töölisele 12-päevase palgalise puhkeaja andmine, eriti praegusel ratsionaliseerimise ajajärgul, on põhjendatud ja õigustatud. Mõned ringkonnad on alati seisnud töölise olukorra parandamise vastu. Tänapäeval vajab tööline samuti puhkust kui iga teine kodanik. Koosolek teeb töölisanõukogule ülesandeks koostada vastav märgukiri Riigivanemale, kuna ärakiri sellest saata Töölistekojale.

Sotsiaalkindlustuse küsimusi selgitades selgus, et ükski väärtust ei oma väärtust, kui puudub inimene, kes seda tarvitab, ja kui nende väärtuste loojad jäetakse saatuse hoole. Koosolek võttis vastu resolutsiooni, milles leitakse, et töölise vanaduse ja invaliidsuse vastu kindlustamise seadus on hädavajaline ja peaks haarama ka praegusi vanu töölisi. Otsustatakse saata vastav märgukiri Riigivanemale, ärakirjaga Töölistekojale.

Organiseerimise küsimuste all selgitati neid seisukohti, mis praegune aeg töölisele asetab. Otsustatakse organiseeruda E. Tekstiiltöölise Ühingusse.

Koosolek esitas vabriku juhatusel soovitud töölise palku üldiselt 20% ulatuses, arvesse võttes elukallidust. Edasi tehti mitmesuguste tükitööde hindade reguleerimise ettepanekuid. Leitakse, et kangruid ei või sundida 4—6 teljega tööle, vaid et see peaks olema vabatahtlik. Töölised võtsid veel vastu otsuse, et igalt tööliselt, sama käitise töölise surma puhul, arvatakse palgast maha 10 senti annetusena kaastöölise mälestamiseks.

*

Balti Puuvillakäitis algab alates 3. maist s. a. ketrus- ja kõigi selle juures vajaliste osakondadega töötamist kahe vahetusega, milleks palgatakse juure umbes 100 ketrustööl- list, kuna tellimisi on peamiselt lõnga peale.

Muuseas teatas käitise juhatus, et kui ei leidu umbes 100 õppinud tööl- list, siis töölised peavad hakkama töötama 2—3 masinaga, s. o. 4—6 pooliga, millega töölised praeguste töötingimuste ja tehnika juures ei taha nõus- tuda.

1. maist s. a. kehtima hakkava alanda- tud tükitöö hinnakirja suhtes müülmasinail, tekkis 3. mail spontaanselt streik, õigemini töösulg tööandja poolt, kuna töölisi kästi käi- tisest lahkuda. Töölisnõukogu astus kohe samme olukorra selgitamiseks, mille tõttu il- mus käitise tööinspektor kokkulepet sobitama. Lõpuks lepiti kokku, et vabriku valitsus ta- gab töölisele müülmasinail praeguse põhi- palga ja tükitööga lisaks 25%.

Töölisnõukogu nõudel on ka lõpuks hoovi- töölisele palgaraamatusse sisse kantud tegelik teenistus 27 ½ senti tundi, endise 21 sendi ase- mele, kuna ülejäänud makseti seni lisatasuna ja ületunnid arvestati ikkagi 21 ½ sendist. Sa- muti lubati sisse kanda patenkivi-töölisele nõudele vastu tulles tegelik teenistus.

Vavo.

Narva

Narva Linavabrik.

Narva Linavabriku töölise üldkoosolekust pühap., 11. skp., võttis osa 717 tööl- list.

Töölise üldarv vabrikus 10. aprillil 1937. a. 1394. Koosoleku päevakorras põnevaimaks punk- tiks oli palgalisa nõudmise küsimus.

Sõnavõtt selle küsimuse kohta oli väga elav. Üksmeelselt rõhutati, et palku tuleb tõsta. Tehti ettepanekuid: tõsta tunnitasu 3, 5 ja 10 sendi võrra. Lõpuks hääletusel jäidi 5 sendi võrra tõstmise nõudele.

Töölisnõukogu tegi teatavaks, et 1. juunist 1936. a. kehtimahakanud kokkulepe, mis sõlmiti töölise esindajate ja vabr. juhatuse esindajate vahel töötülide lahendamise komisjonis, omab kollektiivlepingu jõu ja sellest loobumine võib toimuda kollektiivlepingute seaduses ettenähtud korras.

Koosolek otsustas: öelda üles nimetatud leping ja esitada vabriku valitsusele nõudmine: Kõigil päevatöölisel töstetagu tunni põhipalka 5 sendi võrra. Tükitöölisele arvata niisama suur juure- panek tehtud töötundide peale. Kui vabr. valitsus ei tule vastu esitatud nõudmisele, siis anda asi lahendada töötülide lahendamise komisjoni. Töö- lisenõukogul ei ole õigust teha järeleandmisi vabr. valitsuse ettepanekute korral esitatud nõudmise suuruse kohta.

Koosoleku otsuse kohaselt öeldi sotsiaalminis- teeriumi kaudu üles senine palgaleping. 15. aprillil kohapealne vabriku valitsus teatas töölisenõukogule, et asi on antud Tallinnas asuval vabriku juhata- sele otsustamiseks. 4. mail peetakse Narvas, Lina- vabriku osanike koosolek, kus ka käesolev küsi- mus otsustatakse. Töölisenõukogu on vastuse saa- miseni äraootaval seisukohal. Juhul, kui vabriku juhatus ettepanek ei rahulda töölise nõudmist ja kokkulepet ei saavutata, annab töölisenõukogu asja Töötülide lahendamise komisjoni. On kuulda, et

vabriku juhatus ei näeks heameelega, et asi Töö- tülide lahendamise komisjoni läheb, see oleneb aga täiesti vabriku juhatuse vastusest. Milline see ty- leb, selgub lähimal ajal.

A. T.

Narva Kreenholm.

Kreenholmi töölise üldkogu koosolek peeti 25. aprillil. Koosolekule oli ilmunud 2630 käitises töötavast töölisest 1342 tööl- list. Palgaküsimuse arutamise ajaks oli see arv tõusnud 1397-ni.

Koosoleku avas nõukogu liige V. Mölder. Ju- hatajaiks valiti V. Mölder ja A. Treiberg, proto- kollikirjutajaks E. Varsavski. Töölisenõukogu liige A. Anijago refereeris teemal: „Lähimaid samme töölise olukorra parandamiseks“. Refe- rent lükkas ümber arvamisid, nagu Tööliiskoda ja kõik teised töölise asutused ei teeks midagi töö- liste olukorra parandamiseks. Referent toonitas oma referaadis seda, et kui töölised ise käsi külge ei pane ja ise oma nõudmiste eest välja ei lähe, et siis ei suuda ka mingisugune asutus, isegi töö- liiskoda, midagi saavutada. Üldkoosolek, ära kuu- lanud referaadi, asus seisukohale ise igal pool kaa- sa lüüa ja ühiselt kojaga oma nõudmiste eest välja astuda.

Järgnevalt tuli sõelumisele töölisele kõige lähemal seisvas küsimus, nimelt palgakõrgendamise nõudmine. Asuti siiski üksmeelsele otsusele, min- na välja 7-sendilise palgakõrgendamise nõudega kõigile töölisele, ja volitati töölisenõukogu seda as- ja läbi viima. Vastu võeti ses asjas järgmine re- solutsioon: Kreenholmi töölise üldkoosolek, 25. apr. volitab töölisenõukogu esinema palganõudmi- sega 7 snt. tunnis, milline summa tükitöölisele tuleks kanda sisse lisatasuna. Volitatakse üldkogu töölisenõukogu eelmist omavahelist lepingut, mis sõlmitud 2. mail 1936. a., üles ütlema. Üldkogu otsusest ei tohtivat järeleandmisi teha ilma üld- kogu otsuseta.

Teatavasti Kreenholmi käitise valitsus saatis igal suvel oma töölisi Narva-Jõesuu suvekolooniasse. kuid käesoleval aastal loobutakse sellest, lubatakse aga see raha määrata heategevaks otstarbeks. Töölise üldkogu tegi töölisenõukogule ülesandeks astuda samme, et see raha läheks käitise pensio- näärilede toetuseks.

A. A.

Tekstiiltöölised.

2. mail s. a. kell 14 peeti E. T. Ü. N. osa- konna juhatuse korraldusel ühingu ruumes Narva töölisevanemate ja ametiühingu usal- dusmeeste ühine koosolek.

Kokku oli tulnud 50 inimest.

Töölisevanemate aruandeist selgub, et Kreenholmi ja Linavabriku on töölise poolt esitatud palgalisa nõudmised. Vabriku valitsused pole seni veel oma vastuseid annud. Kreenholmis on asutud töölise vallandami- sele. Vallandamise alla kuulub umbes 50 töö- list. Töölised on arvamisel, et see on võetud vabriku valitsuse poolt vastuaktsiooniks pal- galisa nõudmisele. Töötellimiste olemasolu on rahuldav.

A.-s. „Villi“ käitises valitseb töölise ja tööandja vahel hea kord ja läbisaamine. Lähemal ajal peetakse a.-s. „Villi“ käitise töö- liste üldkoosolek, kus võetakse päevakorda

ka palgalisa nõudmise küsimus. Samal koosolekul toimub ka tööliskoja liikmete kandidaatide ülesseadmine ümbervalimiseks.

Töö- ja palgaolude korraldamisest refereerib E. T. Ü. esimees E. Kadakas, kes selgitab, et on vajaline senisest suurema agarusega asuda tööliste organiseerimisele, sest ainult organiseeritud jõuga võiakse asuda oma töö- ja palgaolude parandamisele.

Ametiühingu lähimaist ülesandest räägib E. Kadakas järgmist: ühingu tuleb asutada õpiringid, korraldada koosolekuid, referaate jne. Ühingu usaldusmeeste võrku tuleb laiendada, kes töötaksid tihedas kontaktis juhatusega. Eriti tähtsat osa peavad usaldusmedhed etendama liikmemaksude kasseerimises.

Koosolek esitas küsimusi kollektiivlepingute tähtsuse kohta, mille peale E. Kadakas andis seletusi.

A. T.

Tartu

Ehitus- ja puutöölised oma päevamuresid arutamas.

Pühapäeval, 18. aprillil s. a., toimus Tartus esimene üleriiklik ehitus- ja puutööliste konverents. Konverentsist osavõtjaid oli igast linnast ja alevikust, kus ehitustöölise ühingu olemas. Nii olid seal kivitöölise, ahjutöölise, plekiseppade, tänavasillutajate ja kiviklompiajate, puutöölise, mööbliseppade jne. ametiühingu esindatud, arvuliselt 21 ühingu 51 häälteõigusliku saadikuga. Pealeselle võtsid konverentsist külalistena sõnaõigusega osa E. T. Keskliidu esimees J. Voiman, Tartu Töölisühingute Keskliidu esindajana O. Hirsch ja Tööliskoja esindajana O. Koplus, kellede poolt ka tervitusi öeldi ja konverentsile head kordaminekut sooviti.

Konverentsi päevakorras oli E. T. Keskliidu esimehe J. Voimani kõne töölisühingute ülesandest ja Eestimaa Töölisühingute Keskliidu tegevusest, aruanded töölise olukorrast kohtadelt, Ehitus- ja Puutöölise Liidu moodustamise küsimus, selleks põhikirja arutamine ja vastuvõtmine ning liidu loomiseks vajalise ajutise toimkonna valimine.

Rohkearvulistes sõnavõttudes saadikute poolt esitati, et ehitustöölise palga- ja tööolud on väga viletsad ja vajavad kiire korras parandamist. Ka töökaitse ja teiste sotsiaalseaduste ees on ehitustöölised palju halvemal olukorras teistest töölisest. Palju halvendab olukorda veel see, et töölises enestes pole üksmeelt ja et paljud püüavad üks-teist üle trumbata tööhinna allalöömisega, et aga tööd endale saada. Ametiühingud, peale mõne erandi, on väikesed ja nõrgad, mistõttu nad pole kuigi palju suutnud ära teha oma liikmeskonna kasuks. Seepärast tunnustati hädatarviliseks energilisem organiseerimine ja liidu loomine, kes peaks sidet üleriiklikult organisatsioonide vahel ja ühtlustaks töötin-gimusi.

Mõned ametiühingud olid siiski suutnud endale kätte võidelda kollektiivlepingud ja olid selle tõttu päris tugevaks muutunud. Nüüd aga on kollektiivlepingute tähtaeg täis

ja uusi pole võimalik praegu kehtivate seaduste alusel enam saavutada. Leiti üksmeelselt, et praegu kehtiv töötlide lahendamise seadus on ülesaatmaks raskuseks tööliste palgavõitluse edukaks läbiviimiseks.

Leiti ka, et kutsetunnistusel praeguse korra juures pole tööliste suhtes mingisugust väärtust, kuna see ei võimalda töölisel parimat töökohta ega makseta selt lisatasu. Ametiühinguis hakata oma liikmeilt kutsetunnistusi nõudma tähendaks ametiühingu lõhkumist.

Tunnistati tarviliseks nõuda tööliste palgalise puhkeaja seaduse muutmist, nii et ka ehitustöölised selle alusel puhkust saaksid. Kuna ehitustöölised töö ei kesta millalgi aasta läbi, vaid 6—8 kuud aastas, siis arvati, et ehitustöölisele peaks puhkuse nõude õiguse ajaks üle aasta asemel andma juba 7 kuud, ja kui tööline on sunnitud selle aja sees oma töökohta vahetama, siis kohustada tööandjat iga kuu eest, mis tööline tema juures on töötanud, välja maksma ühe päeva palga.

Tunnistati veel üksmeelselt tarviliseks vanaduse ja invaliidisuse vastu kindlustamise seaduse kiire kehtimapanek sel kujul, et ta ka ehitustöölisi haaraks, ning sooviti, et haiguskindlustuse alal abiõiguslikkus kestaks ka töövaheaegadel, kuna töö oma iseloomult on hooajatu.

Avaldati rahulolematust Tööliskoja valimise seaduse vastu, kuna selle alusel Tööliskoja valimisest osavõtt on võimaldatud ainult neile käitistele, kus on üle 25 tööliste, ja seega väga suur osa meie tööliskonnast on Tööliskoja valimise õigusest ilma jäetud.

Esitati küsimus, miks Tööliskoda pole hiljuti ilmunud seaduse korral, mis lubab hooajal ehitustöödel teha piiramatult ületunde, esinenud valitsuse ees oma vastupidise seisukohaga, millele Tööliskoja esindaja vastas, et Tööliskoja seisukohad on v. valitsusel ses küsimuses juba ammugi teada. Käesoleval juhul neid oma seisukohti kordama minna ei olnud võimalik sel põhjusel, et säärast kavatsust polnud varem üldse teada, küll on aga ka teatatud tagantjärele siis kohe, kui seadusest teada saadi.

Konverentsi sõnavõttudes väljendatud seisukohad on seatud kokku vastavais resolutsioonides, mis on esitatud sotsiaalministrile.

O. E.

Raudtee liinitöölise koosolek.

Pühapäeval, 11. aprillil, peeti Tartus Raudtee Tee- ja Ehituste kuu- ja päevatöölise kutseühingu 4. liini jaoskonna tööliste koosolek. Palkade küsimuse juures leiti, et kuutöölise palgalisa on väike võrreldes elukalliduse tõusuga, kuna päevatöölisel on palgakõrgendus veel hoopis saamata. Avaldati kartust, et ka päevatöölise palgalise puhkeaja küsimus näib luhtuvat, kuna seaduse laiendamine venib pikale. Koosolijate poolt avaldati nurinat ka praeguse riidevarustuse suhtes. Aruande Tööliskoja tegevusest ja märkmeid pensioni, tööliste töölepingu ja töötlide lahendamise seaduste kohta kandis ette Tööliskoja liige A. Saal, kes tutvustas koosolekust osavõtjaid Tööliskoja algatustega ja Tööliskoja seisukohtadega. Leiti, et uus pensioniseadus toob mõnesuguseid

paremusi, välja arvatud asjaolu, et 1. X 36. a. alates maksustatakse ka väikesepalgalisi päevatöölisi pensionikapitalimaksuga. Töölise töölepingu seadus oli koosoleku ajaks raudteel veel ellu viimata, puudusid uued palgaraamatud ja ka sisekorra määrused.

Organiseerimisele on asutud suure hooga.

A. S.

Pärnu

Pärnu, Sindi ja Lavassaare turbatööstuse käitisvanemate ja ametiühingute esindajate koosolek peeti puhkepäeval, 25. aprillil 1937. a. Pärnus.

Hästi läbitöötatud referaadiga „Eesti tööõiguse arengu suundi“ esines Tööliskoja peasekretär I. Rebane. Referaat tekitas elavaid läbirääkimisi.

E. Joonas käsitles ametiühingute organiseerimist. Võeti vastu resolutsioonid, milles protesteeriti poola tööliste Eestisse toomise, ületundide vabaks andmise vastu ja nõutakse Eestimaa Töölisühingute Keskliidu kongressi kokkukutumist. Otsustati käitisis toime panna korjandusi Kilingi-Nõmme ohvrite abistamiseks.

Aruanded töökohtadelt olid järgmised: Linna silla ehitustöödel töölisi 75. Töölised esitasid nõudmise palkade tõstmiseks. Õnnetusjuhtumeid tuleb harvem ette, sest kontrolli on kõvendatud.

Linna mitmesugustel ehitustöödel on töölisi 90; tunnihinnad meestel 25—37, naistel 17 senti.

Sindi vabrikus on töölisi 1000; ühes jaoskonnas on palku tõstetud 2—49 sendini päevas. Korrutamise jaoskonnas vallandati 20 töölise tööpuuduse tõttu. Töölised ootavad, et ometi kord peaks juba toodama parandusi äärmiselt viletsatesse korterioludesse.

A.-s. Telliskivitehastes, Sindi-Lodjas, on töölisi 132. Töölised nurisevad noore, 16—17-aastase, kümniku üle.

Lavassaare turbatööstuses pole veel tööhooaeg alanud, töölisi praegu 50, kuna suvel on 500. Tunnihinnad 22—30 s.

Austeri korgivabrikus on töölisi 30. Hiljuti vallandati 10 töölise, osa tellimiste ärajäämise tõttu. Tunnihinnad meestel 27 ja naistel 17 s.

Bliebernihti õllevabrikus töölisi 34, keskmine päevatasu 2 kr.

Schmidt'i õllevabrikus töölisi 17, tunnitasu 24 senti.

Nahaparkimisvabrikus hiljutise töötüli tõttu tõusis tunnitasu. Balti nahatööstuses 15% ja Kollisti juures 10%.

Saeveskid on juba kõik tööd alustanud, esialgu suurem osa ühe vahetusega.

Frölingu saeveskis, ühes kastivabrikuga, töölisi 100. Tunnitasu meestel 20—38 s. ja naistel 18 senti.

Schmidt'i saeveskis töölisi 60, keskmine tunnitasu meestel 25 s.

Lennuki saeveskis töölisi 45, palgad emised.

Seileri saeveskis töölisi 40, tunnihinnad meestel 23—30, naistel 18 s.

Vylhuizeni saeveskis töölisi 45, tunnitasu tõsteti 3 s. võrra.

Sadamatöölised ootavad navigatsioonialgust; on juba läbirääkimisi olnud töötasu tõstmiseks, tööandjad on nõus ainult 8% tööhindu tõstma.

Kingsepad kurdavad, et suurkäitised võtavad neilt töö. 10 ja veel enam töötunni juures päevas suudavad nad teenida vaevalt 2 krooni.

Mööbliseppadel on tööhooaeg kätte jõudnud, tunnitasu aga liig väike — 20—35 s. tund.

Pärnu sillatöölised ja Sindi tekstiilvabrikute puuvillase riide värvimise ja pleegitamise osakonnad alustasid 27. apr. töötüli.

Sillatöölisel tööinspektori vahetalitusel tõsteti tunnitasu keskmiselt 18%. Suurem tõusu-protsent oli suruõhutöödel, nimelt 33.

Sindi tööliste kategooriline nõudmine on, et tunnitasu tõstetaks 25% võrra.

Mujalt

Põlevkivitööstuse piirkonna töölisnõukogude konverents

Peeti Kaevandustöölise Ühingu korraldusel 18. aprillil s. a. Kiviõlis, millest töölisnõukogu liikmete kõrval võtsid osa ka nende asemikud ja ametiühingu juhatuse liikmed. Pärast ühingu sekretäri E. Plakki avasõna valiti konverentsi juhatajaks Kaevandustöölise Ühingu esimees, Tööliskoja liige A. Sillaots ja protokolljaks ühingu abiesimees J. Koort. Tööliskoja juhatuse ja Kreenholmi töölisnõukogu poolt ütles tervitusi V. Mölder.

Kokkuvõtlikult referaadis Tööliskoja sekretär I. Rebane selgitas olulisimat kehtivais töölepingu, töötülide lahendamise ja tööstusliku tööaja seaduse, lõpuks tuues väljavõtteid kohtupraktisest üksikjuhtude tõlgitsemise üle. Läbirääkimisel peatuti eriti selle juures, et seaduses peaks olema rõhusam sanktsioon juhuks, kui tööandja töölise halvasti kohtleb. Praegune seadus võimaldab teavasti sel juhul ainult otsekohe lepingut murda.

Järgmisena refereeris Tööliskoja abiesimees F. Kausk haiguskindluste ümberkorraldamisest, üksikasjaliselt märkides võimalikke hüvesid ja pahesid. Sooja vastuvõtu leidsid referendi esitatud seisukohad, et haigekassades peab püsima jääma töölise omavalitsus ja et põlevkivitööstuse ringkond vabab oma iseseisvat haigekassat. Viimast soovi põhjustab vaeuadus asuda tõsisemalt võitlusele kaevandus- ja õlitöö tervistlaastavate tagajärgedega, et muuta haigemajaline ravi kättesaadavamaks ja asuda hoolitsema töölislaste tervise eest suvekolooniade korraldamisega. — Referendi seisukohad neis küsimustes leidsid läbirääkimistel üksmeelset pooldamist.

Käitis-aruannetest selgus:

A/S. Esimese Eesti Põlevkivitööstuse Kohtla-Järve käitises on tööhulk kestvalt suurenenas, seoses uue õllevabriku ehitamisega asumisega. Korterite ehituse alal ei jõuta sammu pidada korterikriisiga. Kevadise aja tõttu tuleb allmaakaevanduses töökohale pääsmiseks kohati üle põlve vees tammuda. Töölisnõukogu poolt hiljuti algatatud palgalisandamise nõudele oodatakse vastutulekut allmaatöölisel kuni 10% ulatuses, —

teistel aladel vähem. Lähikäimises ettevõtte juhatusega on suudetud erilisi teravusi vältida.

Eesti Kiviõli A/Ü. Kiviõli käitis on käimas suurem tööliste läbivool, mille tõttu ka alles lühemat aega ametis olnud töölisnõukogul pole võimaldunud midagi nimetamisväärset läbi viia. Allmaa töödel kaevuri tükitöö tasu tõusis pärast streiki 1936. a. madal tasemel 9,7%; ühes kevadel kuni 15. oktoobrini kehtimapanud palgatõusuga osutub tõus sellel alal 1936. a. tasemest 19,4%. Muudel aladel pole käesoleval aastal nimetamisväärsed palgatõusud olnud. Korterikriis püsib endiselt teravana.

A/S. „Küttejõud“ kaevanduses on taibatud hoida juba aastate jooksul püsivat tööliste kaadrit hea töökorralduse ja paremal tasemel hoitud töötasudega. Selle tõttu on töölistkonnas alati tung sinna tööle saamiseks. Ettevõtte kortereis elavalt töölisilt üüri, valgustuse- ja kütteraha ei võeta; töölisvanemate poolt viidi 1936. aasta sügisel läbi, et erakortereis elavaile vallalisile töölistele maksetakse kuus 2 krooni korteriraha ja perekonnaga töölistele 4 krooni, kusjuures kütteks müüakse põlevkivi alandatud hinnaga — Kr. 1.20 tonn.

The New Consolidated Goldfields' Ltd. Kohtla õlivabriku juure rajatav pealmaa-kaevandus meelitab kestvalt hulgi uusi töölepkujaid, nii et ei saa tekkida kahtlusi töötute olemasolus. Koha peal on vabriku kortereid ainult vallalisile, kes elavad neljakesi koos ühes toas ja maksavad igakuks 2 krooni kuus. Erakortereis asu-vaile töölistele hakati pärast streiki maksma korteriraha: suvekuudel (6 kuud) vallalisile 2.50 krooni, perekonnaga töölistele 5 krooni kuus; talvekuudel vastavalt 3.50 krooni ja 7 krooni kuus. Pahameelt tekitab tööstuse juhtivate jõudude (inglaste) umbekeelsus; ühes sellega esineb võhiklus tööde juhtimises, mille tõttu töölistel tuleb vahel salaja oma töö teha, et korralikult tööga toime tulla.

Otsustati edaspidi sellaseid konverentse 4 korra aastas pidada, kusjuures täpse aja määrab kokkukuksuja — Kaevandustöölise Ühingu juhatus.

Pärast konverentsi lõppu oli osavõtjatele võimaldatud tutvumine „Eesti Kiviõli“ tehaste ja allmaa-kaevandusega.

E. P.

Sindist.

Sindi töölised nõudsid aasta vahetusel elukalliduse tõttu palgale 20% lisa. Sellele aga ei tulnud vabrikuvallitsuse vastu, põhjendades oma vastuseisu toorainete kallinemisega ja kõrgete riigimaksudega. Ka toonitati, et elukallidus ei olegi nii palju tõusnud. Ise aga töösturid nõuavad Kaubandus-tööstuskoja kaudu vallitsuselt kivisõe tollivaba sissetoomist ja põhiandavad seda sammu 50% puuhinna tõusuga. Kas ei ole ka töölistel puud tarvis?

Nüüd aga vabrikuvallitsus ootamata tõstis palgaid mõnes jaoskonnas ja naeruväärt vähe. Anti nii päevapalgale juure 2—13 senti. Palgatõstmist ei toimetatud ka ühtlaselt, vaid nii nagu heaks arvati. Kas ei ole elukallidus kõigil ühtlane? Nii sugune palgatõstmine aga kuuldavasti töölistele ikkagi ei rahulda ja on oodata üldist palganõudmist. Vabrikuvallitsus, seda ette aimates, on teinud algust mõnedes jaoskondades tööpäevade arvu nädalas vähendades ja töölistele vallandada lubades. Põhjuseks olevat töö vähesus.

Tööline.

Raudteetöölise koosolek.

25. aprillil s. a. peeti E. V. Raudtee Tee- ja Ehituste Kuu- ja Päevatöölise Kutsühingu 2. liini jaoskonna töölise koosolek Tapal. Kutsühingu juhatuse tähtsaimaks saavutusiks on liinitöödel lõunavaheaja ärakaotamine, päevatöölisele lasteabiraha ja jõulupühade toetuse maksmine ning kaheksatunnilise tööpäeva põhimõtte kaitse korraldamine. Erilist rõhku on ühing pöörnud viimasel ajal palkade küsimusele. Kuutöölise palgad leidsid väikese paranuse 1. aprillist s. t. 1½—7½% teenistusvanusetasu tõstmise näol, kuna päevatöölise palkade tõstmine sünnib raudteevallitsuse esindajate lubaduse kohaselt lähemal ajal. Ülevaate Tööliskoja tegevusest ja toimkondade tööst esitas Tööliskoja liige A. Saul. Ühtlasi andis viimane kokkuvõtliku seletuse töölise töölepingu, uue pensioni- ja töötulide lahendamise seaduste kohta. Töötulide lahendamise seaduse juures märkis kõneleja, et see seadus kahjuks raudtee liinitöölisele üldse ei anna võimalust oma palgaolusid korraldada. Tööliskoja ettepanekuis selle seaduseelnõu kohta oli see võimalus ette nähtud, kuid millegipärast pole see arvestamist ega elluviimist leidnud

Nurinat avaldati selle üle, et ühes teemistri piirkonnas raskendatakse töölistel arstiabi saamist ja tarvitamist, ähvardades isegi tööst vallandamisega. A. S.

Mitmesugust

Sadamatöölise keskmised päevapalgad. Tööliskoda tegi kindlustusametile ettepaneku, et sadamatöölise keskmiseks palgaks 1937. a. määrataks 4 kr. päevas, 1. jsk. kindlustusameti koosolekul 23. aprillil oli küsimus päevakorras. Aruandja tööinspektor J. Koppel leidis, et kuna sadamatöölise keskmise töötasu on 1937. aastaks määratud kindlustusameti koosolekul 28. detsembril 1936. a., siis „puudub võimalus küsimuse kohta võtta seisukohta enne sadamatöölise teenistuse oludekohast selgitamist“. Tema ettepanekul otsustas kindlustusamet võtta Tööliskoja esitise teadmiseks ja ühtlasi avaldada soovi, et tööinspektor sadamatöölise keskmise töötasu järjekordest määramiseks püüaks hankida uusi andmeid tegeliku teenistuse kohta.

Ka 2. jsk. kindlustusamet on 9. märtsil otsustanud Tööliskoja ettepaneku Harjumaa, Läänemaa ja Saaremaa sadamatöölise keskmise aastapalga tõstmise asjus eitavalt.

Seega jäävad kindlustusameti poolt määratud keskmised palgad aastaks püsima, kuigi sadamatöölise tegelik töötasu on suurem.

Kindlustusametite poolt määratud keskmise palga järele arvestatakse sadamatöölisele tööõnnetuste puhul abiraha ja pensioni.

Ehitustöölisele, ametmeestele ja lihttöölisele eraldi töötasunormide määramist soovis Eesti töölise kindlustusühisus. 1. jsk. kindlustusamet võttis 23. aprilli koosolekul selle

sooviavalduse teadmiseks ehitustöölisile tasunormide järjekordsel määramisel. Eesti tööliste kindlustusühisus soovib, et oskustöölisile — müürseppadele, puuseppadele — erinorme kehtima pannes teiste tööliste — lihttöölisite — tasunormid oleksid vähemad. Eesti tööliste kindlustusühisus, kus teostatakse tööliste õnnetuste vastu kindlustamist, on täiesti töös-
turite valdamisel.

1912. a. tööliste õnnetusjuhtude vastu kindlustamise seaduse järgi võeti ka ehitus- ja sadamatöölisile abiraha ja pensioni määramisel aluseks vigasaanu tegelik keskmine päevapalk, 1935. a. muudeti seadust just kindlustusühisuse algatusel ja anti neile tööliste keskmise töötasu määramine kindlustusame-
tite kätte. Tulemuseks oli, et nüüd ehitus- ja sadamatöölised saavad abiraha ja pensione palju vähem kui see endise, 24 aastat kest-
nud arvestuse järgi kujuneks.

Tehnikute, meistrite ja õppinud tööliste koja asutamise küsimus oli äsja jälle päeva-
korras. Leidus uuesti algatajaid. Võis ar-
vata, et selle omapärase ja otstarbetu koja
asutamise mõttest loobutakse, sest tehnikuil,
meistrel ja õppinud töölistel on juba oma ko-
jad, kuid leidub ringkondi, kes näivad taht-
vat, et üks ja sama isik kuuluks mitmesse
kotta. Omal ajal, kui tehnikute, meistrite ja
õppinud tööliste koja küsimus oli kaalumisel,
jäeti selle koja asutamise kavatsus rahulda-
mata ja kõrvale, ning asutati Tööliskoda, ku-
hu kuuluvad ka õppinud töölistel, Käsitööko-
da — kus on liikmeiks käsitöömeistrid jne.
kui ettevõtjad, ja Eraettevõtete ametnike ko-
da, kuhu kuuluvad ka tehnikud ja meistrid.

Ei näi küll mingit elulist tarvidust olevat
tehnikute, meistrite ja õppinud tööliste koja
järele, kellele on ka raske ülesandeid leida.
Seepärast on täiesti põhjendatud, kui selle
paralleelse koja asutamise kavatsus ka nüüd
valitsusvõimu pooldamist ei leidnud.

Töötülid.

A/S. „Ilmarise“ töötüli, mida algatati
teatavasti käitise üldkogu koosoleku otsuse ko-
haselt 1. aprillil s. a., määrati 8. aprillil sotsiaal-
ministri poolt töötülide lahendamise komisjoni.
Tööliste peamiseks nõudmisiks olid: tõsta pal-
ku 25% ja kindlustada tükitöödega põhipalk.
Komisjon tegi selles asjas otsuse 21. aprillil,
mille järgi iga üksiku tööliste palk pidi tõusma
9%, võrreldes 1936. a. esimese veerandiga;
palga alammäärana kindlustati 15 senti tunnis,
kuna see varem oli 12 senti, ja kindlustati tüki-
töö puhul vähimalt põhipalk. Järelkult kom-
isjoni otsus palga tõstmiseks saab töölistele
ainult siis tulla kasuks, kui ta palk, alates 1.
aprillist 1936. a. ei ole tõusnud. On see aga
tõusnud, siis arvatakse see tõus maha 9% tõu-
sust, mida komisjon ette kirjutas.

Tööliste arvates ei ole komisjoni otsus põh-
jendatud. Töölised leiavad, et Ilmarise palgad
on hoopis madalamad kui teiste metallkäitiste
tööliste palgad, ja pole põhjust lasta sellele
käitisele kasuks tulla madalate palgade soodus-
tust. Ka ei vasta komisjoni otsus elukalliduse
tõusule ning ei ole usutav, et käitise kandevõi-

me ei suudaks välja kannatada palgade tõst-
mist.

Neil kaalutlusil andis töölisnõukogu komi-
sijoni otsusele protesti sotsiaalministrile. Omalt
poolt oli protesti esitanud ka käitise juhatus.

Sotsiaalminister kokkuleppel majandusmi-
nistriga määras asja 3. mail teiskordselt töö-
tülide lahendamise komisjoni lahendada.

A.-s. Franz Krulli töötüli, mille otsus
on käesoleva ajakirja eelmises numbris ära
toodud, ei rahuldanud samuti töölist. Selles
töötüli tehtud komisjoni otsusega oli korral-
datud palgade üldine tõus 2½%. Selle tule-
musena võis palk tõusta mõnel üksikul töölistel
rohkem kui teisel, mõnel töölistel aga üldse
mitte. Palga üldist tõusu on aga üldse raske
kontrollida töökoormatuse ja tööliste arvu lii-
kuvuse ja muutlikkuse tõttu. Komisjoni ot-
sus selles asjas omandas siiski sundjõu. Ometi
hiljem selgus, et komisjoni otsusesse on jäänud
muid tühikuid, mille täitmine tööinspeksioonil,
kelle ülesannete hulka kuulub komisjoni ot-
suste täitmise järele valvamine, osutus võima-
tuks. Seetõttu tuli komisjonil asuda ise sele-
tama, mis ta oma otsusega oli mõelnud. Kom-
isjoni leidis, et tema otsuse see osa, mis rää-
gib palgaraamatuse tõelise tunniteenistuse sis-
sekandmisest, käib ainult nende tööliste kohta,
kellel mingisugusel viisil preemiad ja muud eri-
tasud palgaraamatuse olid juba kantud, kuna
see suuliselt kokkuleppeid ei haara. Selle vastu,
mis puutub tükitöö korral tagatud põhipalka,
siis see peab olema tagatud iga üksiku tüki-
tööga.

Töölised ei ole rahul komisjoni esimese se-
letusega. Käitise juhatus on seevastu annud
sotsiaalministrile protesti komisjoni seletuse
teise osa kohta. See protest on küll tagajär-
jeta jäetud, kuid kuuldavasti kavatakse käitise
juhatus selles asjas siiski veel kaevata Riigi-
kohtusse.

Krulli töölistel ise on aga jõudnud arusaam-
misele, et komisjoni otsused sisaldavad palju
juhuslikku ja põhjendamatu ja et ainus tõhus
viis oma töö- ja palgatingimuste parandamiseks
on töövõitlusvahendite rakendamises, millised
praegu on piiratud kehtiva töötülide lahenda-
mise korra tõttu.

Teiste käitiste töölistel inimestavad seda vi-
sadust ja sitkust, millega Krulli töölistel järje-
kindlalt ja samm-sammult oma asju ajavad.
Et see püsivus kord ka tagajärgi annab, selles
ei saa kahelda.

Haigekassade alla 57.102 töölist

Haigekassade alla kuuluvate käitiste arv
näitas 1936. a. tõusu, võrreldes eelmise aasta-
ga 971 käitise ja 8665 tööliste võrra. Nii oli
1936. a. lõpuks haigekassade alla kuuluvaid
käitisi 5664, 57.102 töölistega, eelmisel aastal
vastavalt 4693 käitist 48.437 töölistega.

Samuti näitas õnnetuskindlustus tõusu.
Õnnetuskindlustusele allus 1936. a. lõpuks
3672 käitist 56.277 töölistega, kusjuures tõus
võrreldes eelmise aastaga on 1542 käitist ja
9807 töötajat. Erakordselt suur õnnetuskind-
lustuse alla arvatud käitiste ja töötajate arvu
tõus on seletatav sellega, et 1936. a. pandi
erilist rõhku mehaanilisel jõul töötavate väike-
käitiste kindlustusühisuse alla arvamisele.

Revideeriti käitisi

Käesoleva aasta esimeseks aprilliks koosnes tööinspeksiooni juhtiv ametkond vanema tööinspektori juhtimisel 7 tööinspektoriga ja 7 abist, kes moodunud eelarveaasta jooksul tegid 4331 revideerimiskäiku, käies või sõites selleks, väljaspool revideerija asukoha linna, 44.146 kilomeetrit ja kulutades 7379 tundi. Revideeritud käitiste arv oli 3508.

Eksimiste puhul töökaitsse seaduste vastu tehti 1936. a. jooksul 5908 märkust ja koostati 2499 protokollit. Administratiivkorras on vanema tööinspektori poolt trahvitud 1885 juhul ja kohtu poolt 381 korral. Politsei poolt on koostatud ümarguselt 200 protokollit. Seaduserikkumistest seisavad esikohal eksimused haiguskindlustuse vastu — arvult 678, eeskirjade rikkumised palgaraamatute asjus — 593, nõutavate teadete mitteandmine või valeteadete andmine — 314 juhtu.

Nõuandenurk

K ü s i m u s 34: Kas kodutöölise suhtes on kohaldatav töötülde lahendamise seadus ja kas kodutöölised võivad streikida?

V a s t u s:

Töötülde lahendamise seaduse § 1 järgi alluvad sellele seadusele tööandja ja tema käitise töölised vahel tekkinud töötülid. Tööline töötab tööandja käitises siis, kui tal on tööandjaga töölepinguline vahekord. Kodutöölisel seesugust lepingut ei ole. Tema vahekord tööandjaga on korraldatud hoopis teissuguste lepingute alusel. Järelikult ei tööta kodutöölised mitte tööandja käitises ja tema suhtes ei ole ka kehtiv töötülde lahendamise seadus.

Mis puutub kodutöölise streigiõigusse, siis kodutöölise streik ei ole juriidiliselt üldse mitte mõeldav. Streigi all mõistetakse kollektiivset tööseisakut teatud eesmärgil, ilma et sealjuures töölepinguline vahekord katkeks töölise ja tööandja vahel. Järelikult, ka streik on mõeldav ainult käitises, s. o. eeldab töölepingulist vahekorda töölise ja tööandja vahel. Streikida saavad seega ainult töölised, mitte kodutöölised. Loobub kodutöölise töötamast, siis on katkenud vahekorrad kodutöölise ja tööandja vahel, ja seesugune kollektiivne töötamisest loobumine ei erine millegagi töölise poolt kollektiivselt töölepingute ülesütlemisest.

K ü s i m u s 35: Kas seesugusel juhul, kui tööline töötab nädalalpalga alusel ja talle palgalist puhkust ei anta, võib ettevõtja loobuda pühade tasu maksimisest, põhjendusel, et pühade tasu sisaldub juba nädalalpalgas?

V a s t u s: eitav.

Tööstustöölise palgalise puhkeaja seaduse § 5 määrab, mil viisil arvestatakse töölisele sel juhul, kui talle palgalist puhkust tasutakse pühade tasuna, päevatasu. Nimelt võetakse siin aluseks kaheksatunnilise tööpäeva põhitöötasu. Kuna aga nädalalpalga alusel töötavale töölisele ei ole töölepingu ette nähtud kaheksa-

tunnilise tööpäeva põhitöötasu, siis tuleb sel juhul välja arvutada eelneva kolme kuu jooksul normaaltöötajal teenitud tasu, jagatud tööolud päevade arvule.

Eelnev seisukoht leiab toetust ka seaduse üldisest mõttest. Puhkuse tasu peab tulema lisaks tööliste harilikule tasule. Kui asuda ülesseatud küsimuse vastamisel jaatavale seisukohale, siis ei saaks ju tööline mingit puhkuse-tasu.

K ü s i m u s 36: Kas tööline on õigustatud tähtjaks välja maksmata palgat viivitusprot-sente nõudma ainult selles ulatuses, kui suur on saamata jäänud palk ise?

V a s t u s: jaatav.

Riigikohus on viimasel ajal ülesseatud küsi-musel vastanud jaatavalt, põhjendades oma vastavat seletust Balti Eraseaduse § 3424-ga, mis räägib, et protsentide kasv lõpeb niipea, kui maksmata protsendid on kasvanud alg-võla suuruseks.

K ü s i m u s 36: Kas tööline on õigustatud nõudma juhul, kui tööandja ei maksa töölisele tähtjaks palka, peale viivitusprotsentide veel erilist kahjutasu?

V a s t u s: eitav.

Tööstusliku töö seaduse § 55 määras küll, et juhul, kui töölisele ei makseta välja täht-ajaks saadaolevat teenistustasu, võib tööline nõuda temaga sõlmitud lepingu lõpetamist ja kahjutasu kindlaks tähtjaks sõlmitud lepingute puhul kahe kuu teenistustasu suuruses, määratuna ajaks sõlmitud lepingute puhul kahe-nädalase teenistustasu suuruses. Teatavasti aga kaotas Tööstusliku töö seadus 1. jaanua-rist s. a. selles osas kehtivuse. Selle asemele astunud Töölise töölepingu seaduses pole see-sugust normi aga mitte enam ette nähtud, mis-pärast ülesseatud küsimusele tuleb vastata ei-tavalt.

K ü s i m u s 37: Kas seesugusel juhul, kui tööline päevapealt lepingu lõpetab, ilma et tal selleks seaduslikku õigust oleks, võib tööandja temalt nõuda mingisugust tasu palga suuruses lepingu tähtjani?

V a s t u s:

Küsimus osutub vaieldavaks ja kohtuprak-sis ei ole seda seni lahendanud.

Kui aluseks võtta Töölise töölepingu sea-dust, siis tuleb küsimusele vastata eitavalt, sest § 20 näeb ette, et ainult tööline tööandjalt ja mitte tööandja töölisel võib nõuda põhjuse-ta lepingu lõpetamisel palka lepingu tähtjani või ülesütlemise tähtjani.

Kui aluseks võtta Balti Eraseadust (§§ 3211 j.), siis on kummalgi poolel (s. o. ka tööandjal) õigus põhjusetult lepingu täitmise-st keeldujalt nõuda lepingu täitmist (või käesoleval korral ka tasu lepingu tähtjani). Silmas pidades aga Töölise töölepingu seaduse eriseaduse ja ava-likõiguslikku iseloomu, kaldun isiklikult arva-misele, et küsimusele tuleb vastata eitavalt.

Küll aga võib tööandja nõuda töölisel kahjutasu kui ta oma põhjendamata lahkumi-sega tekitab käitisele otseseid materjalseid kahjusid. See on aga ainult erandjuht.

Vastutav ja tegev toimetaja: *Ilmar Rebane*, väljaandja Tööliskoda. Ilmunud 10. mail 1937. a.

Tall. Eesti Kirj.-Üh. tr. Pikk t. 2. 1937.